

Bütün Şiirleri

AHMET HAMDİ TANPINAR

BÜTÜN ŞİİRLERİ

Ahmet Hamdi Tanpınar

Hazırlayan

İnci Enginün

AHMET HAMDİ TANPINAR

23 Haziran 1901'de İstanbul Şehzadebaşı'nda dünyaya gelir. Kadı bir babanın oğlu olması hasebiyle Ergani-Madeni, Sinop, Kerkük ve Musul gibi farklı kültürleri haiz coğrafyalarda çocukluğunu ve gençliğinin ilk yıllarını geçirir. Musul'dayken annesini kaybeden Tanpınar babasının tayini üzerine yerleştikleri Antalya'da 1918'de liseyi bitirir. Tüm bu farklı kültürler Tanpınar'a, yazılarında da izi sürülebileceği gibi, önemli bir gözlem ve tespit gücü kazandırmıştır. Yüksek tahsil için geldiği İstanbul'da 1919'da Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ne kaydını yaptıran Tanpınar, burada Yahya Kemal başta olmak üzere Rıza Tevfik, Mustafa Şekip, Necib Asım gibi edebiyat dünyasının ileri gelen hocalarıyla tanışır; Necip Fazıl Kısakürek, Mükrimin Halil Yınanç, Hasan Âli Yücel, Ahmet Kutsi Tecer gibi isimlerle de dönem arkadaşlığı yapar. Tanpınar'ın ilk şiirleri, 1921'de Yahya Kemal'in öncülüğünü yaptığı *Dergâh* dergisinde yayımlanır. 1923'te Darülfünun'dan mezun olduktan sonra ilk öğretmenlik deneyimini Erzurum Lisesi'nde yaşar. Bu yıllarda diğer çağdaşları gibi hem Batı edebiyatına yön veren Baudelaire, Dostoyevski, Shakespeare, Homeros, Goethe, Herdeia, Mallarme, Verlaine hem de Doğu'nun klasikleri arasında yer alan Nedim, Şeyh Galip, Şeyhî ve Nailî'yi okur. 1925 yılında Konya'ya, 1927'de Ankara'ya tayin edilir. 1928-1932 arasında Ankara Erkek Lisesi, Gazi Terbiye Enstitüsü, Musiki Muallim Mektebi ve Ankara Kız Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapar. Ankara yıllarında Ziyaettin F. Fındıkoğlu, F. Nafiz Çamlı bel, A. Kutsi Tecer, Orhan Veli Kanık, Oktay Rıfat, Melih Cevdet Anday, Samet Ağaoğlu, Ahmet Muhip Dıranas, Nurullah Ataç ile hemhâl olur. 1932'de İstanbul'a tayini çıkan Tanpınar İstanbul Kadıköy Lisesi'nde görev aldıktan sonra Ekim 1933'te Güzel Sanatlar Akademisi, Sanat Tarihi kürsüsünde estetik ve mitoloji hocalığı görevine getirilir. Ankara'daki çevresi Tanpınar'ın edebiyat anlayışını nasıl derinleştirdiyse, Akademi'deki ortam da sanat alanındaki okumalarını ve yorumlarını derinleştirmiştir. 1939'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde açılan Yeni Türk Edebiyatı kürsüsüne profesör olarak atanır. 1943 seçimlerinde Maraş milletvekili olarak meclise giren Tanpınar'ın milletvekilliği 1946'da sona erince bir süre Milli Eğitim müfettişi olarak görevlendirilir, 1948'de de Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki kadrosuna geri döner. 1949'da Edebiyat Fakültesi'ndeki kürsüsüne yeniden atanır ve bu görevini ölümüne kadar sürdürür. 1953-1959 arasında farklı vesilelerle Avrupa'ya seyahatler yapmış; Hollanda, İngiltere, Fransa, İspanya, Portekiz, İtalya, İsviçre, Almanya ve Avusturya'yı görme imkânı bulmuştur. Kalp krizi sonucu 24 Ocak 1962'de hayata veda eden Tanpınar'ın kabri Aşiyan Mezarlığı'nda, hocası Yahya Kemal'in yanındadır.

Eserleri: *Tevfik Fikret: Hayatı, Şahsiyeti, Şiirleri ve Eserlerinden Seçmeler* (1937); *Namık Kemal Antolojisi* (1942); *Abdullah Efendi'nin Rüyaları* (1943); *Beş Şehir* (1946); *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi* (1949); *Huzur* (1949); *Yaz Yağmuru* (1955); *Şiirler* (1961); *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* (1961); *Yahya Kemal* (1962); *Edebiyat Üzerine Makaleler* (1969); *Yaşadığım Gibi* (1970); *Sahnenin Dışındakiler* (1973); *Tanpınar'ın Mektupları* (1974); *Mahur Beste* (1975); *Aydaki Kadın* (1987); *İki Ateş Arasında* (1998); *Edebiyat Dersleri* (2002); *Mücevherlerin Sırrı* (2002); *Tanpınar'dan Ders Notları* (2004); *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Baş Başa* (2007).

SUNUŞ

1989 yılında daha önce merhum hocamız Mehmet Kaplan'ın düzenlediği Tanpınar'ın *Bütün Şiirleri*'ni gözden geçirmem gerektiğinde, Tanpınar ile meşgul olan arkadaşlarımı da davet ederek *Bütün Şiirleri* için onların da tekliflerini sormuştum. Hepimiz hem Tanpınar şiirlerinin serüvenini gösterecek tenkitli bir basımı, hem de rahat okunacak bir kitabı istiyorduk. *Bütün Şiirleri*'nin 1989'daki şekli, bu son baskıda da korunmuştur. Kitap çıktıktan sonra da sürekli olarak Tanpınar'ın şiirleriyle ilgili yeni bilgilere ulaştım. Her baskıda notlara yeni bilgiler eklendi. Son olarak da bulduğum şiirleri ekledim.

Bunlardan "Şehriyar" onun yayınlanmış olan ilk şiiridir ve arkadaşı Rıfkı Melûl Meriç'e ithaf edilmiştir. Rıfkı Melûl'ün şiiri de tıpkı "Şehriyar"[1] gibi, dönemindeki ortak bir temi işler. Notlar kısmına Rıfkı Melûl'ün şiirini de aldım. Bu iki şiirin de

1 *Şebab*, nu. 15, 5 Teşrin-i sani 1336/1920, s. 369-370. *Bütün Eserleri*'ne almadan önce *Dergâh* dergisinde neşredilmiştir: "Tanpınar'dan Bir İlk Dönem Şiiri Daha", *Dergâh*, nu. 228, Şubat 2009, s. 10-11.

Yakup Kadri'nin mensur şiirlerini, Yahya Kemal'in "Mehlika Sultan"ını andıran bir havası var. Bir arayış şiiri. Tanpınar'ın şiir serüvenine ilk adımıdır. Tanpınar'ın ilk şiirinin vezinsiz bir deneme olması ilginçtir. O ömrünün sonlarında da bu şekle tekrar dönmek isteyecektir. *Bütün Şiirleri*'nin 8. baskısına eklediğim bu şiiri 10. baskıda asıl yerine yerleştirdim. Tanpınar'ın ilk şiirlerinin daha da artabileceğine dair içimde müphem bir duygu var. Bunun da sebebi 1920'lerin güç şartlarında çıkmaya çalışan dergilerdeki düzensizliktir.

İkincisi ise bitmemiş bir şiirdir. Güzin Dino, hatıralarında 27 Mayıs 1960 tarihinde Paris'te bulunan Tanpınar'ın heyecanla çok güzel bir şiir yazdığını, kendisine okuduğunu, fakat metni bırakmadan cebine koyup gittiğini anlattıktan sonra, şiiri neşretmeyişiyle ilgili olarak da Tanpınar'ı korkaklıkla "kapı kulu" olmakla itham eder. İnsan bu satırları okuyunca gerçekten üzülüyor. Tanpınar hangi şiirini yazar yazmaz neşredivermiştir ki. Bunu onun en yakınlarından, sevdiği bir dostu bile anlayamamıştır. Tanpınar güncel olaylarla ilgili şiir yazmaz, onun kendi içinde tamamlanmasını, evrensel boyuta ulaşmasını bekler. Bu şiir üzerinde çalışmak niyetinde olmalı ki günlüklerinde "Gelecek" başlığıyla yer almış. Ama onun ilk şekli ile bu metin arasındaki farkı bilmiyorum. "Gelecek"i *Bütün Şiirleri*'ne almayı uygun gördüm.

Bu son baskıda notlara yeni eklemeler yaptım. Prof. Dr. Orhan Okay, *Çığır* (1944) dergisinde rastladığı "Her Şey Yerli Yerinde" ile *Yapı ve Kredi Bankası Bursa Şubesi'nin Açılış Hatırası (4 Haziran 1948)*'ndaki farklı bir "Bursa'da Zaman" neşrini haber verdi ve metinleri getirdi. Kendisine teşekkür ederim.

Tanpınar da tıpkı hocası Yahya Kemal gibi, şiirlerini bir türlü bitirememekte onlara her an müdahale etmektedir. Bu şiirlerdeki farklar da tesbit edilmiştir.

Kim bilir bundan sonraki baskılarda daha ne eksikler bulacak ve onları da ekleyeceğiz.

Tanpınar'ın mektuplarında, günlüklerinde, onun hakkındaki yazılarında şiirlerinin farklı şekillerini gördükçe onları da topladım ve notlara geçirdim. Şiiri hayatının tek ihtirası sayan Tanpınar, mükemmel şiire ulaşmak için bütün ömrünce uğraşmış, az yazmıştır. Günlüklerinde,

> "Şiirim esastır. Fakat roman şöhretimi ve şahsiyetimi tesis edecektir. Birisi düşüncem, asıl estetiğim, öbürü asrımla temas noktamdır. Bu temas kendi estetiğimin içinden çıkmalı, bir anlayışın hayata tatbiki olmalıdır"[2]

der. Tanpınar'ın şiir müsveddelerini kaydettiği çok sayıda defter bulunmaktadır. Önce Orhan Okay ve Sema Uğurcan kendilerinde bulunan defterleri göstermişlerdi. Bu defterlere dayanarak Tanpınar'ın şiir çalışmasını göstermek amacıyla iki yazı da yazmıştım.[3] Daha sonra Zeynep Kerman Mehmet Kaplan'ın belgeleri arasında şiir çalışmalarının müsveddesi olan defterleri buldu. Mehmet Kaplan *Tanpınar'ın Şiir Dünyası*'nı yazdığı sırada bu defterleri görmüştür. Tıpkı Tanpınar'ın günlükleri gibi şiir müsveddelerini de Kenan Tanpınar'ın Mehmet Kaplan'a emanet ettiği anlaşılmakta.

Bu defterlerden hemen yararlanmak kolay değildir. Üzerinde çalıştığı şiirleri tekrar tekrar yazmış, bazen mısraların, bazen kelimelerin yerlerini değiştirmiş, son şeklini bulana kadar tatmin olmamıştır.

Yine Tanpınar bütün çabasına rağmen şiirinden hiç de memnun değildir. Kitabı çıktığı zaman, onları insafsız bir tenkit süzgecinden geçirir. Bir yandan da hemen ikinci şiir kitabını tasarlar. Sayısız listeler hazırlar. Ama artık önündeki sayılı

2 *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Başbaşa*, hzl. İnci Enginün-Zeynep Kerman, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013, s. 299.

3 İnci Enginün, "Tanpınar'ın Şiir Çalışması", *Doğumunun 100. Yılında Ahmet Hamdi Tanpınar*, hzl. Sema Uğurcan, Istanbul: Kitabevi, 2003, s. 47-56; "Tanpınar'ın Mükemmellik Çabası: Şiir Müsveddeleri Üzerine Bir Deneme", *Journal of Turkish Studies, Türklük Bilgisi Araştırmaları*, c. 30/III, Harvard, 2006, s. 37-50.

günler bitmek üzeredir. Her şeyde geciktiğinden şikâyet eden Tanpınar, bunda da gecikmiştir.

Tanpınar'ın şiirleri hakkında şairlerin ilginç yorumları vardır. Çoğu onun şiirlerinin güzelliğini fark etmiş ve onları sevmiş olsalar da, onu şair saymayanlar da vardır. Bunlar üzerinde geniş bir çalışma yapılması gerekir. Fakat Tanpınar'ın asıl kendisine yönelttiği eleştiriler "öldürücü" niteliktedir. Kendisi hakkında alıntıladığım tespiti, yanılmadığını da göstermektedir. Günümüzde onun romanlarını ve düşüncelerini anlayan, değerlendiren ve sevenler, eminim bir gün onun şiirlerinin derinliğini de fark edeceklerdir.

Tanpınar'ın şiirlerinin okuyucusu da hiç eksilmedi. Mehmet Kaplan'ın düzenlediği şekliyle 1976 ve 1981'de iki baskı yapan kitap, 1989'dan sonra daha çok okuyucu buldu. Şair Tanpınar da bir gün kendisinin layık olduğu noktada değerlendirilecektir.

İNCİ ENGİNÜN
Suadiye, 10 Şubat 2012

ÜÇÜNCÜ BASKI DOLAYISIYLA

İlk şiirini 1920'de yayımlayan, şiirlerinden bir derlemeyi ise ancak 1961 yılında kitap hâlinde okuyucularına sunan Ahmet Hamdi Tanpınar, hocası Yahya Kemal Beyatlı'nın titizliğine sahiptir ve şiirlerini uzun uzadıya işlemiştir. Bundan dolayı hem şiirlerini geç yayımlamış hem de yayımladıktan sonra üzerlerinde değişmeler yapmıştır. Bunun en tipik örneği üç defa dergilerde yayımlandıktan sonra *Şiirler*'de yer alan "Bursa'da Zaman" şiiridir. Şairin bu titizliğini, farkları tesbit ederek göstermek istedik. Ancak bu tür yayınlar daha ziyade şiirin tekniği ile uğraşanlara hitap ettiğinden, gerçek şiir okuyucusunun görmek istediği notsuz, açıklamasız bir baskıyı da amaçladık. Bu iki amacı tek baskıda birleştirmek için de şiirlerin altına herhangi bir not koymayarak bütün bibliyografik bilgi ve farkları kitabın sonuna notlar hâlinde ekledik. Böylece şiirler hiç bir dış müdahale olmadan okunabileceği gibi, onlar hakkında bilgi edinmek isteyenler notlar bölümüne müracaat edebilirler. Notlardan kolayca yararlanılabilmesi için de şiirlerin adlarından sonra bu kitabın hangi

sayfasında yer aldığı gösterilmiştir. İlk defa kitapta yayımlanmış olanlarla ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

Bu kitabın ilk düzenlemesi Tanpınar'ın öğrencisi ve meslektaşı merhum hocamız Prof. Dr. Mehmet Kaplan tarafından yapılmıştı. Bu baskıda da esas itibariyle bu düzene bağlı kaldık. Elinizdeki kitap şu bölümlerden oluşmaktadır:

1. ŞİİRLER: Tanpınar'ın bu mütevazı ad ile yayımladığı, fakat kendisi için şiirden başka hiçbir şeyin önemli olmadığını da gösteren bu başlık altında Yeditepe Yayınları arasında 1961 yılında çıkan kitap yer almaktadır.

2. EŞİK: Tanpınar'ın üzerinde çok çalıştığı, estetiğini oluşturan "Eşik" kavramı üzerindeki şiiridir. Bu şiir bundan dolayı müstakil bir bölüm olarak düşünülmüştür.

3. ZAMAN KIRINTILARI: Zamanı yekpare, parçalanmaz bir an olarak telakki eden Tanpınar'da "zaman" kavramı çok önemli bir yer tutar. Bu şiir dairesine bağlı olanlar, bu bölümde bir araya getirilmiştir. Buraya önceki baskıdan farklı olarak "Kış Bahçesi" ve Boğaz'da Gece" de eklenmiştir. Bu şiirler Ahmet Hamdi Tanpınar'ın ölümünden kısa süre önce neşrettiği son şiirleridir.

4. İNSANLAR ARASINDA: Tanpınar'ın bütün eserlerine yayılmış olan alelade insanların trajedilerini, insan olarak dünyaya gelen Zeus'ün tecrübesinde gösteren bu şiirin, ne yazık ki sadece bir bölümü yayımlanmıştır. Tanpınar'ın bir tiyatro eseri olarak düşündüğü anlaşılan, ama sadece "prolog"u yazılabilen "İnsanlar Arasında" bu metinden ibarettir.

5. İLK ŞİİRLER VE İLK ŞEKİLLER: *Bütün Şiirleri*'nin ilk baskısındaki "Eski Şiirler" ile "Bazı Şiirlerin İlk Şekilleri" bölümleri, bu neşirde "İlk Şiirler ve İlk Şekiller" başlığı altında birleştirilmiştir. Bu bölümde kronolojik olarak Tanpınar'ın yayımladığı bütün şiirler bulunmaktadır. İlk baskıda "Bazı Şiirlerin İlk Şekilleri" bölümü olarak düzenlenen kısımda ilk şekilleri bulunan metinlerdeki farklar notlarda gösterilmiştir. İki metin

arasında büyük farkın olduğu bir iki metin ise "İlk Şiirler ve İlk Şekiller" bölümüne alınmıştır. Notlarda bunlarla ilgili göndermeler yapılmıştır.

6. YAYIMLANMAMIŞ ve BİTMEMİŞ ŞİİRLER: İlk baskıda iki ayrı bölüm olarak yer alan şiirler de burada birleştirilmiştir. Tanpınar bize bitmiş olarak görünseler de onları yayımlamadığına göre, demek ki onları henüz bitmiş saymıyordu. Bundan dolayı tamamlanmış hissini aldıklarımızı başa koymak suretiyle bu iki bölümün birleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu bölümdeki şiirlerin asıllarını ben görmedim. Onun için metinleri daha önceki neşirde olduğu gibi bıraktım.

7. NOTLAR: Tanpınar'ın eserleri üzerinde yaptığı değişiklikler malumdur. Muhtelif neşirlerdeki farklar bu bölümde gösterilmiştir. Bundan amaç, okuyucunun bitmiş metinle karşılaşması; önceki hâlini merak edenlere de gerekli bilgiyi vermektir.

Kendisine büyük bir saygı ile bağlı olduğumuz merhum hocamızın sanat eserlerinin günden güne artan bir okuyucu kitlesi tarafından zevkle okunduğunu, eserleri etrafında düşünen geniş bir genç kitlesinin oluştuğunu görmekten ayrı bir mutluluk duyduğumuz açıktır. Onun eserlerinin en iyi şekilde yayımlanması için, onun öğrencileri olarak elimizden geleni yapmayı da bir görev saymaktayız. Bundan dolayı da kitabın bu üçüncü baskısını hazırlarken onun öğrencileri olarak ortak bir çalışma yürütmüş ve kitaba verilmesi gereken şekil üzerinde beraberce düşünmüştük. Ne kadar gayret edersek, yine de bazı ufak ihmallerden doğan yanlışları önlemek mümkün olmuyor. Her baskıda eksikleri biraz daha giderme çabası devam ediyor.

Bu baskıda da bazı noksanlar bulunabilir. Dilerim, eksikler ve kusurlar çok azdır ve onları da dikkatli okuyucuların bildirmesi sayesinde daha iyi baskılara ulaşmak mümkün olur.

İNCİ ENGİNÜN
1989

TANPINAR'IN ŞİİR SANATI HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ

Çok cepheli bir şahsiyeti ve zengin bir kültürü olan Ahmet Hamdi Tanpınar'ı (1901-1962) bugünün okuyucuları genellikle romanları, hikâyeleri, denemeleri ve mektupları ile tanırlar. Halbuki Tanpınar, her şeyden önce bir şairdir ve bütün eserlerinde şiir duygusundan gelen sanatkârâne bir parıltı, derin, hayallerle dolu çağrışımlı bir ifade vardır. Tanpınar'ın ve Türkçenin en güzel romanlarından biri olan *Huzur*'da bu şiir duygusu bütün ihtişamıyla kendisini hissettirir. *Huzur*'un kahramanı Mümtaz, hayatını şiir, sanat ve güzelliğe adamış olan Tanpınar'ın kendisidir. *Abdullah Efendinin Rüyaları* ile *Yaz Yağmuru* adlı hikâye kitaplarında da his ve hayal adamı Tanpınar'ı buluruz. Türkçede yazılmış en güzel denemelerden birisi olan *Beş Şehir*'i içten aydınlatan da bu şiir duygusu değil midir?

Tanpınar'ı sadece eserleriyle değil, şahsiyetiyle de tanıyan birisi olarak diyebilirim ki, şiir onun hayatının başlıca gayesini teşkil ediyordu. Özlediği en büyük şey, ebediyete kalacak bir mısra vücuda getirmekti.

Tanpınar, şiir üzerinde sürekli olarak düşünmüş ve bir hayli yazı yazmıştır. Bunlarda onun şiir görüşüyle beraber, şiire büyük bir ihtirasla sarılışının sebeplerini de buluruz. Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'i yakından tanıyan Tanpınar, onlar gibi şiir ile nesri kesin olarak birbirinden ayırır. Nesir, geniş imkânlarıyla bütün hayatı içine alır. Nesirle her şeyi anlatmak mümkündür. Şiir dar şekli ile ayıklamayı, özü bulmayı gerektirir. Fakat şiir, sadece dar bir şekil ve öz değil, gayesini kendi varlığında bulan bir "mükemmeliyet" ve "halis sanat"tır.

Tanpınar *Edebiyat Üzerine Makaleler*'inde şiiri nesirden ayıran özellikleri uzun uzun anlatır. Bu fikirlerden çoğu Türk edebiyatında Ahmet Haşim ile Yahya Kemal, Fransız edebiyatında Tanpınar'ın üstat olarak tanıdığı Paul Valéry'den gelir. Fakat Tanpınar'da onlardan farklı bir taraf da vardır. Tanpınar şiir ile rüya arasında bir bağlantı kurar. Tanpınar rüyaları seviyor ve onlarda derin bir mâna buluyordu. Tanpınar'ın üstat tanıdığı yukarıda adları zikredilen şairlerde rüyalara karşı böyle bir ilgi yoktur.

Tanpınar, XX. yüzyılda rüyalara derin bir mâna veren Freud, Jung ve Bachelard'ı büyük bir dikkatle okumuştu. Onun şiirleriyle nesirlerini birleştiren başlıca unsur rüyalardır. Türk edebiyatında Tanpınar'ın dışında hiçbir Türk yazarı rüyalara aynı önem ve değeri vermemiştir.

Tanpınar, rüyalarda insan ruhunun derin sırlarını, geçmiş ve geleceği buluyordu. Ona göre şiir, dil vasıtasıyla bir nevi rüya hâli yaratmaktı. Bundan dolayı o, şiirde nesirde olduğu gibi hayatın dış arıza ve görüntülerinin akis ve hikâyelerini değil, insan ruhunun ve hayatın sırlarını arıyordu, 1930 yılında yazdığı bir denemede şöyle diyordu:

> "Hakiki şiirin, asıl sanat eserinin kendi varlığından başka bir hedefi yoktur. Kendisinde başlar, kendisinde biter. Bütün asaleti de buradan gelir. Ondan beklenilecek yegâne, şey, bizde bediî alâka dediğimiz ve hayatımızın maddi taraflarıyla, gündelik endişeleriyle münasebettar olmayan saf bir alâka uyandırmasıdır".

> "Bu belki anî bir cehitle kendini bulan ruhun, insandaki ezelî hakikatle temasından doğan bir konuşmadır, belki güzellik dediğimiz idealle bir lahza baş başa kalmanın verdiği mestîdir. Bu mânada denilebilir ki, şiir ve alelumum sanat ferdin en mutlak ve hür surette kendini idrak ettiği zirvedir".[1]

Tanpınar, başka yazılarında da şiirin günlük hayatın endişe ve menfaatlerinden uzak olduğu ve ancak bu suretle elde edilebileceği fikri üzerinde durur. Bu görüş mistiklerin Tanrı'ya ulaşmak için dıştan içe dönme düşüncelerini hatırlatır. Mistikler de şair gibi ebedî hakikatı kendi içlerinde bulurlar. Tanpınar'ın yukarda zikredilen parçanın ikinci paragrafında "kendini bulan ruhun insandaki ezelî hakikatle teması"ndan bahsetmesi mistik düşünceye çok yakındır.

Tanpınar, mistik olmamakla beraber, "ezelî hakikat", "güzellik", "ebediyet" ve "mükemmeliyet"i arayışıyla mistiklere çok yaklaşır. O, şiirin pratik ve sosyal gayesini tamamiyle reddeder ve bu işi nesre bırakır.

> "Lisanın tabiî mantığından başka hiçbir kayıt tanımayan serbestisiyle, hudutsuz genişliğiyle nesrin, fikrin her çeşidini istiaba müsait olduğunu kim inkâr edebilir? Birbirini kovalayan sahifeler, vuzuhtan bir an ayrılmayan düzgün ve mantıkî cümleler, bütün arzularımızı tatmine, her türlü temiz niyetimizi aşılamaya muktedirdir. Fikrin birbirini itmam eden basamaklarla istenen neticeye isâlini o temin eder. O istediğimiz şekle girer, arzu ettiğimiz hüviyeti alır, ağlar, güler, anlatır, mantık yapar, itham eder, ikna eder, zekâmızın bütün faaliyetini ifade, günlük hayatımızın bütün ihtiyaçlarını tesviye eder ve esasen onların mahsulüdür".[2]

Buna göre nesirde rahatça anlatılabilen şeyleri şiirden istemek abestir. Böyle bir şeye kalkmak şiiri tabiatından dışarı çıkarır ve bozar. Nesirlerinde hayat, cemiyet ve insanlığın bütün meselelerini ele alan Tanpınar, şiirin daima halis bir sanat olarak

1 *Edebiyat Üzerine Makaleler*, hzl. Zeynep Kerman, İstanbul: Dergâh Yayınları, 5. b. 1998, s. 14.

2 *a.g.e.*, s. 13.

kalmasını istemiş ve şiirine günlük hayatın ve toplumun meselelerini sokmamıştır. Tanpınar'ın bu konulardaki fikirlerini merak edenler mensur eserlerini okumalıdırlar.

Şiir dil ile vücuda geldiği ve dil başka sahalarda da kullanıldığı için, şairin vazifesi her şeyden önce, onu kendi sanat yapısında kullanılır bir hâle getirmektir. Günlük dilde kullanılan kelimeleri vezin ve kafiyeye göre dizerek, basmakalıp fikirleri ifade etmek zor bir iş değildir. Şiiri manzum söz söylemekten ibaret sanan nice nice şiir heveslisi, bu tarzda binlerce manzume vücuda getirmiştir. Fakat Tanpınar'ın anladığı mânada şiir bu değildir. Şiir dil ve şekil vasıtasıyla elde edilen, anlatılması güç bir ruh şimşeği, harikulâde bir şey, bir mucizedir.

Şair, günlük dilden aldığı kelimelere başka bir mâna ve nizam verir. Şöyle diyor Tanpınar "Şiir Hakkında" adlı yazısında bu ameliyeden bahsederken.

> "Bizim şiirden anladığımız mâna kelimelerin terkibinden doğan, ritm, ahenk v.s. vasıtalarla alelade lisanla ifadesi kabil olmayan derunî hâletlerimizi, heyecanlarımızı, istiğraklarımızı, neşe ve kederimizi ifade eden ve bu suretle bizde bedii alâka dediğimiz büyüyü tesis eden bir sanat olmasıdır. Zahirî bir bakış bununla vezin, kafiye şekil dediğimiz kayıtların arasında hiç bir münasebet bulamaz. Bunları sonradan gelme, hakiki bünye ile alâkası olmayan birtakım ilaveler, lüzumsuz kayıtlar göbi görür; fakat biraz sonra daha yakından gören bir göz, bütün bu sonradan gelme lüzumsuz ilavelerde şiirin nizamını, mükemmeliyet dediğimiz kıvılcımı çıkartmak için, zekânın madde ile mücadelesini temin eden esaslı bir madde sayar."
> "Lisan hadd-i zatında serbest, her türlü teşekküle müsait bir maddedir. Bu seyyal maddenin içinde eczası dağınık altını sıyırmak, onu ayıklayıp yoğurmak, kelimeyi üzerine asırların yığmış olduğu müşahhas ve mücerret bin türlü mâna yığınından yıkamak ve bir sanat malzemesi hâline gelinceye kadar temizlemek, mebde fikri sağlamak ve derinleştirmek ancak bu nizamda kabildir."[3]

3 *a.g.e.*, s. 16-17.

Bu, dilin içinde kendine göre yeni bir dil yaratıştır. Tanpınar gençlik yıllarından ölümüne kadar durmadan Türkçenin içinden aradığı, şiir altınını çıkarmaya çalışmıştır. Bende bulunan şiir defterleri onun dili nasıl yoğurduğunu gösteren denemelerle doludur. Tanpınar, şiirlerine daha mükemmel bir şekil vermek için, onları bastırmak istememiş, ancak hayatının son yıllarında– o da dostlarının ısrarıyla bir kısmını küçük bir kitapta toplamaya razı olmuştur. Üzerinde yirmi yıl çalıştığı "Eşik" şiirini bu kitabına almayışı, onu daha mükemmel hâle getirmek endişesinden dolayıdır. Tanpınar, ilk defa bu kitapta toplanan serbest tarzda şiirlerini de kitabına almamıştır. Çok sevdiği Baudelaire gibi Tanpınar da şiir kitabının bir iç düzeni olması gerektiğine inanıyordu. Münferit şiirlerini muhtelif tarihlerde ayrıca neşretmesine rağmen kitabını geciktirmesinin sebeplerinden biri de budur.

Tanpınar, maalesef, kafasında bir mabet gibi her parçası birbirini tamamlayan şiir kitabını neşredemeden ölmüştür. Bugün onun yazmayı tasarladığı şiirlerden bazı başlıklarla mısralar ve müsveddeler kalmıştır. Onlar ancak Tanpınar'ın çalışma tarzını göstermesi bakımından bir değer ve mâna ifade eder.

Bu kitapta Tanpınar'ın gençlik yıllarından ölümüne kadar yazdığı bütün şiirler bir araya getirilmiştir. Kitapta bunlar I. Şiirler, II Eşik, III. Zaman Kırıntıları, IV. İnsanlar Arasında, V. Eski Şiirler, VI. Yayınlanmamış Şiirler, VII. Bitmemiş Şiirler ve Mısralar olmak üzere sıralanmıştır. Bunlardan birinci kısma girenleri Tanpınar kendi hayatında bir kitap olarak toplamıştır. Onlara şairin kendi anlayışına göre en mükemmel, en son şekil verilmiş eserleri gözü ile bakılabilir. "Eşik" şiiri de Tanpınar'ın en güzel manzum eserlerinden birisidir. "Zaman Kırıntıları" başlığını taşıyan uzun şiir Tanpınar'ın serbest tarzda yazdığı, Türkçede benzeri bulunmayan derin, muhteşem güzelliği haiz bir eserdir. Tanpınar'ın bu tarzda yazdığı başka şiirler de bu bölüme alınmıştır.

Tanpınar'ın şiir cehdini göstermek maksadıyla eski şiirleri ile şiir denemelerinden bazı parçalar da bu kitaba konulmuştur. Tanpınar öldüğü zaman şiirleri üzerine kapanmış ve bu aziz

dostla biraz daha fazla sohbet etmek için onları tahlile çalışmış-tım. Bu tahliller *Tanpınar'ın Şiir Dünyası* adlı bir kitapta basıldı.[4]

Tanpınar mensur eserleriyle benim ve öğrencilerim için daima kendisine dönülen bir kaynak olmuştur. Bugün memnuniyetle görüyorum ki Tanpınar, hayatında olduğundan daha geniş bir ilgi uyandırmaktadır. O, buna gerçekten layıktır.

Tanpınar, hayatında kendisini seven bir dostlar hâlesi ile çevrili idi. Fakat sanat ve cemiyet anlayışı onlarınkine uymuyordu. Onlar hayatında da ölümünden sonra da Tanpınar üzerinde konuşmaktan âdeta çekindiler. Fakat Tanpınar'ı yakından tanımayan pek çok genç onun eserlerini zevkle okuyor, hatta ezberliyordu Mükemmeliyet ideali ile kendisine ve sanatına fazla güvenmez görünen şair, bunu söylediğim zaman aldırmazdı. Sanatı âdeta din kadar kutsal tanıyan Tanpınar, ne para, ne şöhret, ne de anlaşılmak peşinde idi. O, Tanrısına ibadet eden gerçek bir dindar gibi, kendi kendisine mustarip ve mesuttu. Kendi içinde ve şiirde sırlarını kendisinin bildiği gizli bir âlem bulmuştu.

Tanpınar'ın şiirlerini ve nesirlerini okurken, daima büyük bir sanatkârla karşı karşıya kaldığımı hissettim. Onlar benim duygu, düşünce ve hayalimi eşsiz bir parıltı ile aydınlattılar. Öyle sanıyorum ki Türkiye'de Tanpınar'ı benim gibi seven daha pek çok insan vardır. Bu şiirlerin bir araya gelmesi onları çok sevindirecektir.

Sanatı sadece ideolojik zaviyeden değerlendirenler, Tanpınar'a karşı dün olduğu gibi bugün de ilgisiz kalabilirler. Fakat Tanpınar, sanatta her şeyden önce, güzellik ve mükemmeliyet arayanlar için şahsına ve eserlerine daima saygı duyulan bir insan olarak kalacaktır.

MEHMET KAPLAN

4 Eserin 2. b. Dergâh Yayınları 1983. Mehmet Kaplan Tanpınar'ın çeşitli şiirlerini de tahlil etmiştir. bk. "Bursa'da Zaman", *Şiir Tahlilleri 2*, Dergâh Yayınları 3. b. 1980, s. 81-92; "Bursa'da Zaman Şiiri Hakkında", c. I, nu. 3, İkinci kânun 1944, s. 4-5; "Bir Gül Bu Karanlıklarda", *Edebiyatımızın İçinden*, Dergâh Yayınları 1978, s. 144-154.

İÇİNDEKİLER

ŞİİRLER

NE İÇİNDEYİM ZAMANIN

Ne içindeyim zamanın,
Ne de büsbütün dışında;
Yekpâre, geniş bir ânın
Parçalanmaz akışında.

Bir garip rüya rengiyle
Uyuşmuş gibi her şekil,
Rüzgârda uçan tüy bile
Benim kadar hafif değil.

Başım sükûtu öğüten
Uçsuz, bucaksız değirmen;
İçim muradına ermiş
Abasız, postsuz bir derviş;

Kökü bende bir sarmaşık
Olmuş dünya sezmekteyim,
Mavi, masmavi bir ışık
Ortasında yüzmekteyim.

SABAH

Serin rüzgârlara pencereni aç!
Karşında fecirle değişen ağaç,
Bak, seyret ağaran rengini ufkun
Mahmur gözlerinde süzülsün uykun.
Bırak saçlarınla oynasın rüzgâr,
Gümüş çıplaklığı bir başka bahar
Olan vücudunu ondan gizleme.
Ne varsa hepsini boyun, saç, meme,
Esîrden dudaklar okşasın sevsin
Mademki geceden daha güzelsin!

YAVAŞ YAVAŞ AYDINLANAN

Yavaş yavaş aydınlanan
Bir deniz altı âlemi,
Yosunlu bir boşluktan
Çekiyor kendine beni

Bir yıldız uzaklığında
Uyanıyor birer birer
Ürkek bulanıklığında
Zamanı bölen şekiller.

Ey sükûtun bir nefeste
Yaktığı billûr âvize!
Bu esrarlı müselleste
Gökler yakınlaştı bize...

Aydınlığın hendesesi
Sonsuzluk bahçendir senin;
Dinleyin geliyor sesi
Arılarla böceklerin!

Bilirim kimse içemez
Üst üste aynı pınardan,
Bir veda gibi her nefes
Alışılmış kıyılardan.

Hangi güvercin kanadı
Köpükten çırpınışında,
Bu sarayı tamamladı
Her tesadüfün dışında;

Ve hangi el boş geceden
Uzattı bu altın tası,
Sızdıkça bir düşünceden
Günlerin kızıl meyvası?

Ey eşiğinde bir ânın
Durmadan değişen şeyler!
Baş ucunda her rüyanın
Bu aydınlık oyun bekler...

BENDEDİR KORKUSU

Bendedir korkusu biten şeylerin
Çelik gagasında fecri taşıyan
Mavi Kartal benim...
                                        Pençelerimde
Asılmış bir zümrüt gibidir hayat
Sonsuzluk ısırır güzel kavsimde
Susamış bir ceylan gibi zaman!

ŞİİR

Sarışın buğdayı rüyalarımızın,
Seni bağrımızda eker, biçeriz,
Acılar kardeşin, teselli kızın,
Zengin parıltınla dolar gecemiz.

Sükûtun bahçesi tılsım ve pınar
Yıldızdan cümlesi karanlıkların;
İklimler dışında ezelî bahar,
Mevsimler içinde tükenmez yarın.

İçimizde sonsuz çalkanan deniz,
Gülümseyen yüzü kaderin bize,
Yıldızların altın bahçesindeyiz,
Ebediyetinle geldik diz dize.

UYANMA

Bu akşam, bu tenha saati ömrün,
Uzak servilerin arkasında gün.

Bu güneş döşenmiş bahar bahçesi,
Suyun uzaklaşan, yaklaşan sesi.

Ve yanık türküsü dalda bülbülün
Ateşten çemberi üstünde gülün.

DENİZ UFKUNDA

Deniz ufkunda batan güneş
Ve keskin çığlığı kuşların;
Rabbim bu uğultu, bu ateş
Ve bu ümitsiz uçuşların
Doldurduğu akşam havası,
Akşamın mercan dallar gibi
Suda olgunlaşan rüyası...

SABAHA KARŞI

Bir kadın başı duvarda
Uzanmış süzüyor beni,
Ve gülünç kuşlar dallarda
Kırpıyor kirpiklerini.

Eriyen parmaklarımda
Mumyalanıyor aydınlık
Sesler çınlıyor alnımda
Hâfıza gibi dağınık.

Yüzler asılı dallarda
Küçük, sıska, kandil yüzler,
Onlar ağlıyor kemanda
Ve üzüntü dolu gözler.

Bir kadın başı duvardan
Uzanmış gülüyor bana,
Gülüyor ta uzaklardan
Sabahın boş aynasına.

SELAM OLSUN

Selam olsun bizden güzel dünyaya
Bahçelerde hâlâ güller açar mı
Selam olsun sonsuz güneşe, aya
Işıklar, gölgeler suda oynar mı

Hepsi güzeldi kar, tipi, fırtına
Günlerin geçişi ardı ardına
Hasretiz bir kanat şakırtısına
Mavi gökte kuşlar yine uçar mı

Uzak, çok uzağız şimdi ışıktan
Çocuk sesinden, gül ve sarmaşıktan
Dönmeyen gemiler olduk açıktan
Adımızı soran, arayan var mı

YOLLAR ÇOK ERKEN...

Yollar çok erken akşamda silindi,
Kalmadı kaybolma ümidim bile;
Başka bir şey örttü ayak sesini
Ay rengi sessizliğin ötesinde.

Uzakta her şeyden ve yıldızlardan
İnkârı oldun bütün bahçelerin,
Kırmak için bir dal bile bulamayan
Soğuk rüzgârlarda kuruldu evin.

SİYAH ATLAR

Saçında gecenin soğuk rüzgârı
Bir gün kapatırsın bu ufukları
Beklersin köşende sessiz ve yorgun
Siyah atlarını son yolculuğun.

Ve dersin yavaşça kendi kendine;
Ömrün çemberinden kurtuldum yine.

BİR HEYKEL İÇİN

Tahtadan ve yumuşak rüya işçiliğinde
Bu kadın başı her an biraz daha derinde,
Daha hülyalı, dalgın, ümitsizce kendisi
Toplanmış ay ışığı, yüzen tek su nergisi
Hiç akmayan bir zaman nehrinin sularında
Ne uçan bir kırlangıç, ne sedef kumsalında
Ateşler püskürerek dolaşan bir ejderha
Uzakta yeşim rengi bir ufkun kenarında
Bir başka akşam gibi açılıp gülsün diye
Derinleşen bir bahçe lotus çiçekleriyle...
Ne de başka bir remiz uçsuz bucaksız Çin'den,
Gülümsüyor ölümün sonsuzluğu içinden
Gülümsüyor vaktiyle nasıl gülümsediyse
Ömrünün sabahında ümide ve sevgiye.

BİR GÜL TAZELİĞİ

Bir gül tazeliği içinde her an
Fildişi köpükten ve parıltıdan
Mahmur, uğultulu yaz sabahları,
O üst üste rüya, cenup rüzgârı.
Ürkek dalgaların omuzlarında
Tül tül dağılanlar, sırrı havada
Bu cümbüş, bu bahar... Çılgın öpüşler
Mercan kadehleri gizli gülüşler...

Kaç akşam seyrettim bu sahilde ben
Bulutların solgun menekşesinden
Kaç güneş çırpındı kanlar içinde,
Yosun bahçelerin uzak vehminde;
Sesler erişilmez ufuklar gibi
İmkânsız sularda tutuşan gemi,
Uçan güvercinler avucumuzdan
Ayrılmayan kader baş ucumuzdan.

BAŞKA BİR YILDIZDA

Bu ümitsiz ve biçare
Şahitleri ömrümüzün
Bu aynanın sularında
Kaç kere yıkandı yüzün.

Bu lamba ve hülyamıza
Yabancı binlerce uyku;
Bir demir pençeydi sanki
İçimizde eski korku...

Ve birden değişen yüzün
Arzunun uzaklarında,
O çılgın bitiş, kayboluş
Göğsünde ve kollarında.

Düğümlenen nefesinden
Sarmaşıklar, derin güller
Arasında dem çekerek
Doğup ölen güvercinler.

Ve açık pencerelerden
Mavi gökle giren rüzgâr
Düşmüş melek oynumuza
Uzanan yemyeşil dallar...

Kim bilir hangi yıldızın
Kısır çöllerinde şimdi,
Beyhude hatırlıyoruz
Bu hiç olmamış şeyleri...

SESİN

Sesin yıldızlı gecemdir
Baş ucumda geniş, sonsuz
Dalgalanır derinleşir;

Akan deremdir ben susuz
Çatlamış dudaklarımla
Koşarım saf billuruna...

Sonra irkilirim birden
Bittiği an bu rüyanın,
Geçmiş gibi, fark etmeden
Öbür yüzüne aynanın...

Çırpınan bir ruhum artık
Bin hasretle delik deşik
Uzak hayret burçlarında
Nevânın, ferahfezânın

BİR GÜL BU KARANLIKLARDA

Bir gül, bu karanlıklarda
Sükûta kendini mercan
Bir kadeh gibi sunmada
Zamanın aralığından.

Başında bu mucizenin
Sesler, kokular ve renkler
Bilmiyorum hangi derin
Ve uzak hayali bekler.

Ve diyor fecirden berrak
Sesiyle her ürperişte,
Geceyi yumuşatarak;
"Bütün gözyaşların işte!

"Serinletmesin ne çıkar
"Bu ümitsiz yalvarışı,
"Hiçbir meyve, ne de pınar,
"Ne de günlerin akışı!

"Yetmez mi bu müjde sana,
"Aydınlatırsam alnını,
"Ben her rüyayı zamana
"Taşıyan yıldız kervanı!"

GEZİNTİ

İkiz hayaletler gibi yürüdük
Puslu aydınlıkta o bahar günü
Gece, bir tepeden seyrettik, büyük
Yıldızların suya döküldüğünü.

Ülker, Demirboğa, Altınkelepçe
Tılsımlı gülleri gök bahçesinin,
Bir bir açıldılar... Ve ıssız gece,
Suda tekrarlandı, ilhamlı, engin,

Bir âlem kurulur gibi yeniden
Baştan başa hayal, düşünce, rüya,
Billur bir kadehe benziyordun sen
Uzanan yüzünle bu parıltıya!

HATIRLAMA

Sen akşamlar kadar büyülü, sıcak,
Rüyaların kadar sade, güzeldin,
Baş başa uzandık günlerce ıslak
Çimenlerinde yaz bahçelerinin.

Ömrün gecesinde sükûn, aydınlık
Boşanan bir seldi avuçlarından,
Bir masal meyvası gibi paylaştık
Mehtabı kırılmış dal uçlarından.

RIHTIMDA UYUYAN GEMİ

Rıhtımda uyuyan gemi
Hatırladın mı engini,
Sert dalgaları, yosunu,
Suların uğultusunu...

Nolur bir sabah saati
Çağırsa bizi sonsuzluk,
Birden demir alsa gemi
Başlasa güzel yolculuk.

Yırtılan yelkenler gibi
Enginle baş başa kalsak
Ve bir şafak serinliği
İçinde uykuya dalsak.

Rıhtımda uyuyan gemi
Hatırladın mı engini
Gidip de gelmeyenleri
Beyhude bekleyenleri...

HER ŞEY YERLİ YERİNDE

Her şey yerli yerinde; havuz başında servi
Bir dolap gıcırdıyor uzaklarda durmadan,
Eşya aksetmiş gibi tılsımlı bir uykudan.
Sarmaşıklar ve böcek sesleri sarmış evi.

Her şey yerli yerinde; masa, sürahi, bardak,
Serpilen aydınlıkta dalların arasından
Büyülenmiş bir ceylan gibi bakıyor zaman
Sessizlik dökülüyor bir yerde yaprak yaprak.

Biliyorum gölgede senin uyuduğunu
Bir deniz mağarası kadar kuytu ve serin
Hazların âleminde yumulmuş kirpiklerin
Yüzünde bir tebessüm bir ağır öğle sonu.

Belki rüyalarındır bu taze açmış güller,
Bu yumuşak aydınlık dalların tepesinde,
Bitmeyen aşk türküsü kumruların sesinde,
Rüyası ömrümüzün çünkü eşyaya siner.

Her şey yerli yerinde bir dolap uzaklarda
Azapta bir ruh gibi gıcırdıyor durmadan,
Bir şeyler hatırlıyor belki maceramızdan
Kuru güz yaprakları uçuşuyor rüzgârda.

BÜTÜN YAZ

Ne güzel geçti bütün yaz
Geceler küçük bahçede...
Sen zambaklar kadar beyaz
Ve ürkek bir düşüncede,
Sanki mehtaplı gecede,
Hülyan, eşiği aşılmaz
Bir saray olmuştu bize;
Hapsolmuş gibiydim bense,
Bir çözülmez bilmecede.
Ne güzel geçti bütün yaz,
Geceler küçük bahçede.

DEFNE DALI

Fırtına, sonsuzluk, esrarlı bitiş,
Gece dağıtıyor meyvalarını,
Yemyeşil bir ağaç sarsıyor geniş
Kollarında ufkun dört duvarını.

Boğuşan devler var uzak bir yerde,
Kanlı hiddetidir bu ses onların.
Yarın bir gül açar bu bahçelerde,
Belki son çığlığı boğulanların.

Ne çıkar, sonu bir neşe ve hüznün,
Açılmış bir kapı ümit boşluğa,
Ölüm şifasıdır her üzüntünün,
Sükût defne dalı her yorgunluğa.

MUSİKİ

Bu çılgın uyanış her düşünceden
Üst üste ve zalim, bir kader gibi,
Bir melek uzanmış siyah geceden
Mahur sularında tutuştu gemi.

Kimdir yıkananlar bu loş çeşmede
Tekrar doğar gibi ay ışığından?
Bir altın uçurum derinleşmede
Ve meçhule doğru süzüldü kervan

Ey bitmek bilmeyen hıncı zamanın
Her şey bana karşı kendi içimde,
Renk ve büyüsüyle bakışlarının
Musiki hâtıran gibi peşimde.

GÜLLER VE KADEHLER

Varsın baş ucunda gezinsin dursun,
Zalim iğvaları bir susuzluğun...
Bütün pınarlardan içsen ne çıkar?
Hep aynı boşluğu bize tekrarlar,
Dövülmüş altından veya mücevher,
Birbirine benzer bütün kadehler...

İsterse bir bahar olsun günlerin;
Bir esneyişinde yorulmuş tenin,
Silinir aynadan her nazlı hayal,
Arzuların sana ördüğü masal.
Bağrında bir bıçak yarası boşluk,
Simsiyah kesilir gözünde ufuk,
Siyah açar güller ve siyah öter
Ömrün gecesinde öten bülbüller...

AYNA

Derin sularında bu ayna her an
Senden bir parıltı aksettirecek,
Kâh çıplak bir omuz sessiz düşecek
Eriyen bir kuğu beyazlığından.

Bazen bir tebessüm, tutuşmuş mercan
Rüyasıyla sanki kanlı bir çiçek,
Ve saçlar ümitsiz öyle yüzecek
Olgun akşamların ağırlığından.

Hep bu aynadasın artık kış ve yaz
Mavi sularıyla arkanda Boğaz
Köpüren aydınlıkta her tepeden,

Hep burada, ömrün her merhalesinde,
Hapsolmuş bir şafak gibi derinde
Zamana gülecek hüznün ve neşen.

MAVİ, MAVİYDİ GÖKYÜZÜ

Mavi, maviydi gökyüzü
Bulutlar beyaz, beyazdı
Boşluğu ve üzüntüsü
İçinde ne garip yazdı...

Garip, güzel, sonra mahzun
Işıkla yağmur beraber,
Bir türkü ki gamlı, uzun,
Ve sen gülünce açan güller,

Beyaz, beyazdı bulutlar,
Gölgeler buğulu, derin;
Ah o hiç dinmeyen rüzgâr
Ve uykusu çiçeklerin.

Mor aydınlıkta bir çınar
Veya kestane dibinde;
Mahmur süzülen bakışlar
İkindi saatlerinde...

Birden gülümseyen yüzün
Sabahların aynasında
Ve beni çıldırtan hüzün
İki bakış arasında.

Kim bilir şimdi nerdesin?
Senindir yine akşamlar;
Merdivende ayak sesin
Rıhtım taşında gölgen var.

KARIŞAN SAATLER İÇİNDE...

Karışan saatler içinde hâtırana
Bazı sabahlarla ikindiler yan yana,
Değişik gülleri sanki tek bir baharın;
Bâkir hülyasıyla beyaz ve ürkek yarın,
O sükût bahçesi, ufkunda kuş yerine
Hasret kanat çırpar düşünen ellerine...

Hep aynı nağmede çılgın dolaşan yaylar,
Bir yıldız kervanı gibi haftalar, aylar
Hep aynı hayalin peşinde bu yolculuk,
Hep gül yangını ve bahar sıtması ufuk...
Tenha bir ucunda gecenin bir sır gibi
Fısıldanan adın kardeş, dost ve sevgili,
Durgun havuzların süsü ten rengi çiçek
Bir mevsim cümbüşü içinde süzülerek
Ömrün gecesinde ve kader rüzgârında
Bir ürperme olur çıplak omuzlarında...

UYKU SULARINDA

Çekilen son dalganın eteğinden
O masal mağrası açılır birden,
Yarım aydınlıkta tutuşur, parlar
Uyku sularında yüzen balıklar.

BURSA'DA ZAMAN

Bursa'da bir eski cami avlusu,
Küçük şadırvanda şakırdıyan su;
Orhan zamanından kalma bir duvar...
Onunla bir yaşta ihtiyar çınar
Eliyor dört yana sakin bir günü.
Bir rüyadan arta kalmanın hüznü
İçinde gülüyor bana derinden.
Yüzlerce çeşmenin serinliğinden
Ovanın yeşili göğün mavisi
Ve mimarîlerin en ilahisi.

Bir zafer müjdesi burda her isim:
Sanki tek bir anda gün, saat, mevsim
Yaşıyor sihrini geçmiş zamanın
Hâlâ bu taşlarda gülen rüyanın.
Güvercin bakışlı sessizlik bile
Çınlıyor bir sonsuz devam vehmiyle.
Gümüşlü bir fecrin zafer aynası,
Muradiye, sabrın acı meyvası,
Ömrünün timsali beyaz *Nilüfer,*
Türbeler, camiler, eski bahçeler,
Şanlı hikâyesi binlerce erin
Sesi nabzım olmuş hengâmelerin
Nakleder yâdını gelen geçene.

Bu hayalde uyur Bursa her gece,
Her şafak onunla uyanır, güler
Gümüş aydınlıkta serviler, güller
Serin hülyasıyla çeşmelerinin.
Başındayım sanki bir mucizenin
Su sesi ve kanat şakırtısından
Billur bir âvize Bursa'da zaman.

Yeşil türbesini gezdik dün akşam,
Duyduk bir musikî gibi zamandan
Çinilere sinmiş *Kur'an* sesini.
Fetih günlerinin saf neşesini
Aydınlanmış buldum tebessümünle.

İsterdim bu eski yerde seninle
Baş başa uyumak son uykumuzu,
Bu hayal içinde... Ve ufkumuzu
Çepçevre kaplasın bu ziya, bu renk,
Havayı dolduran uhrevî âhenk.
Bir ilah uykusu olur elbette
Ölüm bu tılsımlı ebediyette,
Belki de rüyası büyük cetlerin,
Beyaz bahçesinde su seslerinin

BİR GÜN İCADİYE'DE

Bir gün İcadiye'de veya Sultantepe'de
Bir beste kanatlanır, birden olduğun yerde
Bir kâinat açılır geniş, sonsuz, büyülü,
Bugünün rüzgârında yıkanan mazi gülü
Dağılır yaprak yaprak hayalindeki suya
Bir başka gözle bakarsın ömür denen uykuya...

Belki en hülyalısı duyduğun masalların
O şafak saltanatı korularda dalların,
Her ufku tek başına bekleyen eski çamlar
Bir sır gibi ömründen sızdırılmış akşamlar,
Ardıçla kestanenin her yıllık macerası
Harap mezarlıklarda ölülerin rüyası
Gelir ve tekrar doğar ölmüş sandığın aşka
Anlarsın ölüm yoktur geçen zamandan başka!

EY KARTAL BAKIŞLI

Ey kartal bakışlı avcısı fecrin,
Açmamış güllerin siyah bahçesi;
Büyük hasatçısı serviliklerin,
Varlığın perdeyi yırtan gölgesi;

Ey solgun mâbude, kadehlerimiz
Beyaz aydınlığa uzanmaz artık,
Aynalar kırıldı mevsimlerle, biz
Sırrın gecesinde rüyaya daldık.

DÖNÜŞ

Birdenbire sanki çıplak
Bir oynuyla hâfızanın.
Bir kuş sesi çırpınarak
Düştü bağrına hazanın.

Her bahçenin yabancısı
Ve her ümidin üstünde;
Bu ses ki, sonsuz acısı
Güllerin üzüntüsünde,

Araştırdı bir baharın
Unutulmuş kokusunu,
Ay ışığında dalların
Rüya dolu uykusunu;

Bir akşamın beyaz fecre
Gönderdiği kanlı haber,
Herkes ömründe bir kere
Bu zalim dönüşle titrer.

GÜL

Ahmet Kutsi Tecer'e

Ey bâkir ten cümbüşü her özleyişten sıcak
Bin uykuya yaslanmış sessiz kamaşan şafak;
Her bahçenin üstünde ve her ufuktan başka,
Yıldızların tuttuğu ayna, ezelî aşka,
Bir sır gibi hayattan ve ölümden öteye
İlk arzunun toprağa mal olmuş lezzetiyle...

Ardından ağlanacak ne varsa ömrümüzde,
Tekrar doğuşun sırrı gülümseyen bir yüzde,
Uykusuz geceleri içten kemiren hüzün,
Bin azabın çarkında gerilmiş ağaran gün;
Öpüşler, gözyaşları, vaitler ve hicranlar;
O derin sükûtların aydınlattığı anlar
Bir sonsuz uçurumda uyanmış gibi birden
Sazlar sustuktan sonra duyulan nağmelerden;
Doldurur hiç durmadan uzattığı bu tası,
Gül, ey bir âna sığmış ebediyet rüyası!

BIRAK AYDINLIĞA

Necmettin Halil Onan'a

Bırak aydınlığa kendini, sarhoş
Ve hûlyalı bu renk deryasında yüz.
Bak, mücevher kanatlı bir kuş olmuş
Kuru yaprakların telaşında güz.

Asıl maviliğe, iç doya doya
Denizin yaldızlı laciverdini,
Sonra tamamlansın istersen rüya
Git, uzak akşamda dağıt kendini

DENİZ

Sayıkladığım deniz gurbet gecelerinde,
Sevinci, gür hiddeti içimde hiç susmayan,
Bu akşam yine geldin, gülümsedin derinde
Bin elmas parıltısı ve mahrem mırıltıdan.

Çok güzel bir uykudan uyanmış gibi mahmur
Ve hâlâ eşiğinde yarım kalmış rüyanın;
Düşündün, hatırladın, bakışların hülya, nur,
Harap kovuklarında yalı rıhtımlarının.

Serptin, dağıttın bütün gül ve zambaklarını
Topladığın altın gözyaşlarıyla geceden,
Kurdun yalnızlığının kat kat saraylarını
Karanlık sularında çırpınan her gölgeden

RAKS

Tılsımlı çocuğu saf aydınlığın
Bu kadın vücudu beyaz ve çıplak,
Eşiğinde sanki sonsuz varlığın;
Her an değişiyor dönüp uçarak...

Ve gülümseyerek öyle derinden
Her lahza başka şey ve hep kendisi,
Bir başka yıldızdan veya alevden
Ânın ve hareketin mucizesi,

Arkasında ritmin geniş rüzgârı
Bir gül kasırgası gibi enginde,
Savruluyor yüzü, çılgın kolları
Yarattığı zaman bahçelerinde.

Her an değişiyor, yelken, gül, kanat
Bütün burçlarıyla uzanmış gece
Defneler önünde şaha kalkan at
Zihnin eşiğinde ürkek düşünce,

Her lahza başka şey ve hep kendisi,
Yaralı bir ceylan gibi bakarak,
Ânın ve hareketin mucizesi
Uçuyor, duruyor, bekliyor... çıplak,

Ve ümitsiz avı bin sonsuzluğun;
Bekliyor ruhunun eşiklerinde,
Tılsımlı kadehi her susuzluğun,
Bir gül fırtınası gibi derinde.

AKŞAM

Siyah, dağınık bir bulut
Karşı sırtın üzerinde
Birden değişti ve yakut
Bir kuş gerindi derinde.

Sihirli aksi çok uzak
Ve kanlı bir maceranın;
Can verdi kanat çırparak
Mavi gölünde akşamın.

Son çığlığıdır şüphesiz
Şimdi camlarda tutuşan,
Biraz sonra tek bir yıldız,
Ülker veya Kervankıran,

Gelip yüzecek yeniden
Tenha Boğaz sularında
Külçelenen, kenetlenen
Işıkların arasında.

EŞİK

EŞİK

Bu yekpare akış, durgun, derinden...
Her aynada yalnız kendi görünen
Bu yüz ve şifasız hüznü eşyanın
Kendi cevherinde mahpus bir ânın
Dağıttığı dünya hep yaprak yaprak,
Dalgın, unutulmuş sesleri uzak
Bir uykudan bana tekrar dönenler,
İçimde, dışımda hep aynı çember!
Bin elmas parıltı oyun ve halka
Küçük ve hiç değişmez dalgalarla
Bende bana meçhul akşamlar yoklar!
Gülen ve gömülen gölge ufuklar
Acayip davetlerin rüzgârında
Her lahza yine kendi sularında!

Uzakta, aya çok yakın bir yerde,
Çılgın ve muhteşem harabelerde,
Büyük sükûtların fırtınası var.
Mermer duvarlarda kırılmış sazlar,
Çok genç uçuşunda ve hangi haşin
Yıldıza gülerek çarptığı için
Alnında bir siyah nokta geceden
Kovulanlar ışık bahçelerinden,
Bütün ayrılıklar hepsi orada

Bu çıplak, ümitsiz ve saf duada.
Ve bir kadın beyaz, sakin, büyülü
Göğsünde kanayan bir zaman gülü
Mahzun bakışlarla dinler derinde
Olup olmamanın eşiklerinde
Garip telaşını, binlerce fecrin
Ocağında nezir güvercinlerin
Hülyam o kıvılcım ve kül yağmuru
Çırpınır bu beyaz mahşere doğru!
Ey hiç şaşmayan göz, büyük atmaca
Gölgesi güneşin üstünde uçan
Dişi kuyruğunda ebedî yılan,
Ve üst üste rüya!
                                        Bir ses yavaşça,
Bir ses, bin uykudan mahmur ve zengin
Zümrüt usaresi maviliklerin
Suların üstünde arar kendini
Yoklar, ömrün bütün sahillerini
Çizgiler silinir, ufuk bir beyaz
Çin kâsesi olur, toprak, yosun, saz
Hep birden tutuşur, narin kemerler
Alevden sütunlar, altın, mücevher,
Ah bu çılgın yağma... Orman çatırdar
Ve çıplak aynası ufkun tekrarlar
Büyük masalını aydınlıkların.

El ele bir oyun bugün ve yarın

Bütün pınarlara koştum cevap yok
Tekrar bana döndü her attığım ok
Her çığlık önümde tutuştu, yandı
Tahtayı kurt oydu, taş yosunlandı,
Yabanî otlarla örtüldü duvar...
İlhamlı çehresi hilkatin sular
Kaç kere değişti önümde böyle,
Birbiri ardınca gün ve mevsimle...
Ve kaç kere bahar güldü derinde
Güllerin kanayan bekâretinde
Taze gülüşüyle toprağın suyun...
Tılsımlı kadehi her susuzluğun
Ey şafaktan, sırdan, arzudan hayal
Yıldızların bize ördüğü masal
Kaç kere yarattım tenhada seni
Beyaz kollarını, sıcak buseni...
Bakışın, gülüşün, neşen ve hüznün
Ay altında bir gül nağmesi yüzün...

Evet çok bekledim, kaç kere hazan,
Dinç atlar koşturdu boş ufuklardan
Yeleler alevli, ağız köpüklü,
Bulutlar bir kanlı hiddetle yüklü
Geçtikçe batıya doğru önümden
Zalim ümitlerle ürperirdim ben,
Duyardım uzlette her an bir yeni
Âlemin yıkılıp devrildiğini
Çılgın mahşerinde ses ve renklerin...

Benden sor sırrını mesafelerin
Benden sor ve benden dinle akşamı...
Rabbim bu sonsuzluk ve onun tadı...

Bir ses yavaşça der, bırak yalvarsın,
Hayat bu kapıda... ne çıkar varsın,
Nakışlar gülmesin beyaz taşında
Ölüme benzeyen bu susuzluğun
Çağlayan hayaller yeter başında...
Bir fikir, bir şekil dalında olgun
Bu ağır sallanan hazan meyvası,
Gurbet, mendillerin çırpınan yası,
Yüzler ki bir uzak müjdeye benzer,
Her türlü ışığa kapanmış gözler,
Her şey, hepsi, gülen, susan, kamaşan
Rengiyle toplanır bende ve akşam
Rüzgârla tarümar, mevsimle sarhoş
Gelir ta kalbimde düğümlenir...
–Boş...

Boş ve ümitsizdir akşamın hüznü
Bu tenha çeşmede bir an yüzünü
Seyredenler altın sazlar içinde
Ruh muammasının ürperişinde
Kaybolmuş sanırlar kendilerini...
Bırak bu tesadüf bahçelerini...
Hakikat çok uzak, karanlık, derin
Bir dille konuşur, büyük köklerin
Toprakla ezelden karışmış dili!

Geceyle ölümdür asıl sevgili
Bu ikiz aynada toplanır yollar
Karanlık yaratır, ölüm tamamlar.
Kaçalım seninle biz de geceye
Ölümün kardeşi saf düşünceye...
Yeter büyüsüne aldandığımız
Güneşin... biraz da yalnızlığımız
Kendi aynasında gülsün, gerinsin
Güvercin topuklu sükût gezinsin.

ZAMAN KIRINTILARI

ZAMAN KIRINTILARI

Biz, zaman kırıntıları,

Zaman sinekleri,
Tozlu camlarında günlerin sessiz kanat çırpanlar
Ve lüzumsuz görenler artık
Bu aydınlıkta kendi gölgelerini!

Sanki siyah, simsiyah taşlar içinde
Siyah, simsiyah kovuklarda yaşadık biz,
Sanki hiç görmedik birbirimizi,
Sanki hiç tanışmadık!

Dünya bize öyle kapattı kendisini...

Neye yarar hatırlamak,
Neye yarar bu cılız ışıklı bahçelerde
Hatırlamak geçmiş şeyleri,
Bu beyhude akşam bahçesinde
Kapanırken üstümüze böyle
Zaman çemberi
Hatırlıyor yetmez mi
Güneşe uzanan ellerimiz!

Aynalar sonsuz boşluğa
Çoktan salıverdi çehremizi,

Yüzüyoruz,
İpi kopmuş uçurtmalar gibi.
Biz uzak seyircisi bu aydınlık oyunun,
Birdenbire bulanlar içlerinde
Gülüncün sırrını,
Ne kadar benziyoruz şimdi,
Aynı tezgâhtan çıkmış testilere
Bir şey, bir şey kaldırdı bütün ayrılıkları!

Baksak aynalara
Tanır mıyız kendimizi,
Tanır mıyız bu kaskatı
Bu zalim inkârın arasından
Sevdiklerimizi.

Ben zamanı gördüm,
İçimde ve dışımda sessiz çalışıyordu,
Bir mezar böyle kazılırdı ancak,
Yıldırımsız ve baltasız,
Bir orman böyle devrilirdi!
Ben zamanı gördüm,
Kaç bakışta bozdu hayalimi,
Ve kaç düşüncede!
Ben zamanı gördüm,
Şimşek gibi bir ânın uçurumunda.

Kim tanır bizi şimden sonra,
Aydınlığı kıt gecemize

Misafir olanlardan başka;
Kuru tahta üstünde bizimle
Paylaşanlar günlerimizi
Ve benim gözlerimle bakanlar güneşe
Ancak tanır bizi
Mor çemberlerin uçuştuğu akşam sularından!
Akşamın tek bir ağaç gibi
Dal budak saldığı sular
Çocukluk rüyalarının bahçesi!
Sakın kimse el sürmesin dallara,
Yapraklar, meyvalar olduğu gibi kalsın
Benim uykum boyunca!

Ben zamanı gördüm,
Devrilmiş sütunları arasından
Çok eski bir sarayın
Alnında mor salkımlar vardı
Ve ilâhlar kadar güzeldi.
Uçmak için kanatlanmayı bekleyen
Yavru kuş gibi doğduğu kayada
Ben zamanı gördüm
Çırpınırken avuçlarımda.

Bak martılar kanat çırpıyor sana
Bir rüyadan kopmuş gibi bembeyaz
Yelkovan kuşları yalıyor suyu,
Sen ki bakışında yumuşak bir yaz
Gülümser en yeşil gecesinden

Ve sesin durmadan, durmadan örer,
Yıldız yosunu bir uykuyu...
Bak, martılar kanat çırpıyor sana.

Süzülen yelkenler var enginde,
Dalgalar var, güneş var.
Güneş ayna ayna, güneş pul pul
Güneş saçlarınla oynar
Omzundan tutar giydirir seni,
Sırtında tül olur belinde kemer
Boynunda inci
Ve dişlerinin zalim çocuk sevinci
Bir tanrılaşırsın genç adımlarında
Mevsimler önünde çözer yükünü
Bahçeler yığılır eteklerine!
Rüya ile
Hayal arasında
Hayal ile
Hakikat arasında
Yalnız sen varsın!
Gece ile
Gündüz arasında
Güneşle
Göz arasında
Yalnız sen varsın!

Niçin sen yaratmadın bu dünyayı?
Ellerinin mesut işaretlerinden

Daha güzel doğardı eşya!
Daha zengin olurdu aydınlık
Kendi karanlığından çağırsaydı sesin,
Sular başka türlü akardı
Sert kayalardan göklere doğru
Büyük, mavi, aydınlık sular!

Eğilme sakın üstüne
Kendi yeşilinde boğulmuş havuzların,
Ve bırakma saçlarını tarasın rüzgâr,
Durmadan çukurlaşan bu aynada!
Bilinmez hangi uzaklara götürür seni
Dudak dudağa öpüştüğün hayal!
Sokma güneşle arana,
İmkânsızın parıltısını!
Ve tanımadan, hiç tanımadan sev insanları!
Değişmenin ebedî olduğu yerde
Güzeldir hayat!

Ne kadar uzak, uzak
Yollardan gelir bize
Ve çok yabancı bir şey gibi sevinçlerimiz,
Keder durmadan çiçek açar içimizde,
Ne çıkar unuttuk hepsini!

Biz ki boş yere gerilmişiz anladık artık,
Yıldızların amansız çarkına
Ve boş yere sızlamış kemiklerimiz,

Bilmiyoruz şimdi, mevsim yaz mı, bahar mı
Bahçelerde hâlâ güller açar mı,
Bilmiyoruz, kadınlar, kızlar,
Şarkılar masallar var mı?
Gece ile gündüz,
Acıdan kaskatı kesilmiş yüz,
Uykusuzluktan harap göz,
Öpüşen dudaklar,
Çözülmeye razı olmayan eller var mı?
Ayrılık var mı gurbet var mı?
Biz beyhude yere gecikenler,
Çoktan bitmiş bir yolun ucunda
Bilmiyoruz şimdi ıssız gecede
Ne yapar ne eder,
Gidip de gelmeyenler,
Beyhude bekleyenler!
Biz ayın çıplak arsasında
Savrulan zaman kırıntıları.

Nerden bilelim bunları!

AVARE İLHAMLAR

I

Kader celladına
Sessiz uzat boynunu;
Acıma ne kendine, ne de gelecek günlerine
Yalnız bir düşünceye yum gözlerini
Son darbe inmeden evvel, en son anda
Bir çiçek, bir kuş, bir tebessüm ol;
Düşüncen kurtarsın seni senden,
Bil! Biraz sonra
Ebediyen senindir
Senden uzak olan her şey...

II

Ellerini yüzümde gezdir,
Sil alnımdan yorgunluğu,
Gözlerimin altından
Yaşamak korkusunu al,
Avuçlarından çıkmış bir heykel olsun başım.
Sonra sen de gözlerini kapat,
Bırak, ellerin sessizce düşünsün
Düşüncende yaşamak isterim ben senin:
Bir gün en yalnız saatinde
Parmak uçlarından
Ve avuçlarından
Gelip konuşurum seninle.

III

Ayrılalım,
Sen annen güneşe git, nur ol;
Ben toprakta dağılacağım.
Bir akşamüstü
Ormanı tek bir saz yapan
En son dalda
Son ışık ol,
Gel, beni bul.

ÜST ÜSTE

Üst üste ve âdeta sonsuz
Her kıvrımda ayrı yalnızlık
Ayrı deniz,
Ânın, devamın, tekrarın mucizesi
Ve cümbüşü bütün aydınlıkların
Bu musiki dalga dalga yutuyor bizi
Bin sessizliğin aynasından,
Üst üste ve âdeta sonsuz,
Kim bilir hangi akşamların
Uzak ve unutulmuş çatırtısından...

Eşiğinde inkârla ikrarın
Birleşmiş gibi zamanla mekân,
Her şey oluşun lahzasında
Ve öyle kendisi ki artık
Sarktığı uçurumlarda
Bir zihin macerası olmuş varlık!
Bekliyor sanki
Üst üste ve âdeta sonsuz
Bekliyor bu içten aydınlık geceyi yırtacak
Yıldırımları.

SON YAĞMA

Hepsi kendi payını alır
Bu yağmada,
Rüzgâr sesimizi,
Güneş gölgemizi...
Ve aklımız gerilir kalır,
Yıldızların ağında...

BAŞIMIZIN ÜSTÜNDE BİR BULUTUN

Başımızın üstünde bir bulutun
Güneşe asılmış gölgesi,
Uzakta toz hâlinde dağılan
Yoğurtçu sesi,
Gün bitmeden başladı içimizde
Yarınsız insanların gecesi.

ALTIN GÜZELDİR

Altın güzeldir
Kumru seslerinin çıkrığında
Görünmez köklerden
Bahar sabahlarını çekerken.

Sen son rüyaların aynasında
Beyhude ararken kendini
Tek bir filizden çoğalır dünya...

Altın güzeldir
Bağ bozumunda saçlarının
Ve örsünde lodos akşamlarının
Alev, kıvılcım, duman
Bulutların kanlı mahşeri
Sazlar hep birden çıldırdığı zaman.

Altın güzeldir
Kartalların kükürtlü bakışında
Yıldızların suya akışında.

Ve sesinin her gurbeti
Benimseyen hatırasında.

KIŞ BAHÇESİ

Ne güzeldi o kış bahçesinde
Güllerin çok derinlerde çalışan uykusu
Sana bir bahar hazırlamak için.

Dallar, filizler, eski masal dilberleri gibi
Hüzne ve hülyaya gömülmüş
Doğmamış çocuklara
Ninni söylüyorlardı sanki...
Ana rahmi gibi sıcak ve yüklü idi hava
İyi mayalanmış hamur gibi
Gizli nabızlarla atıyordu toprak.

Belli ki çok derinlerde
Oluşun ışık sızmaz mahzenlerinde
Bir şeyler oluyordu, bir şeyler karanlık
Gecede yıldızlar arasında
Olup biten şeylere benzer;
Şimşekler çakıyordu mavi, berrak
Kandan daha kırmızı, beyazdan daha sessiz
Mordan daha hiddetli,
Üst üste fecirler gibi hazırlanıyordu,
Gülün sevinci, menekşenin kederi.
Bu sevinçle yüklüydü hava,
Geleceğin kapısında el ele vermiş
Gülümsüyordu her şey.

BOĞAZ'DA GECE

Bir kadın doğdu bir lahzada
bir dalganın sağrısından
siyah, lacivert bir kadın
köpük köpük saçlarıyla
yaşadı, sevdi, öldü bir lahzada
hazdan çığlıklar atarak
yaşamanın ötesinde...
Bu eski Burgoyn şarabı sert
ve buruk lezzetinde
yavaş yavaş ve adım adım
yumuşak bir gece gibi ilerliyor bende.
Sanki ömrümü baştan başa toparlayan
bir rüyanın ortasındayım
iki sevgilim Paris ve İstanbul
el ele raksediyorlar derinde,
bütün yazlarımın bahçesinde

Insanlar arasında

İNSANLAR ARASINDA

> *"Sabaha karşı küçük bir meydanda bir kapının önünde yırtık harmaniyesine rağmen bütün dekora hakim bir adam tek başınadır. Sağ tarafta yıkık bir duvarın yanı başında tek bir doris sütunu vardır."*

Ben Zeus'um, Kronos'un oğlu
Şu bildiğiniz zat, ilahların en büyüğü,
Olemp'in sahibi, yıldırımın, kartalın efendisi
Sonsuz gök benimdi, mevsimler, rüyalar gibi!
Zaman oldu olalı
Parmaklarımın
Ucundan akar hayat iradesi.
Hâlime bakmayın ve gülünç bulmayın sakın
Fanilerin kapısında boynu bükük
Böyle bekleyişimi!
Hele ihtiyarlığım sizi hiç aldatmasın.
Tanrıların yaşı yoktur bilirsiniz.
Ezel fecrinde kendime seçtiğim çehre
Hiç de buna benzemez... Oğlum Apollon
Kadar güzel değilsem de
Yine çirkin sayılmam!
Kendim istedim bunu, Olemp'i birkaç gün için
Bıraktım irademle

Yalan söylemiyorum! Ne hacet! İspat edeyim!
İşte size bir mucize, ister misiniz şu kocaman sütun
Çiçek açmış bir erguvan olsun!

–Salonda şaşkınlık–

Yok canım... Öyle kolay ki bu işler
Bir tanrı için, hem noldu sanki
Rahatını bozduk zavallı bir taşın
Eşyanın uykusundan uyandırdık,
Varlığın çarkına takıldı hiç yere!
Daha başka şeyler de gösterebilirim.

–Gittikçe artan sesler, çığlıklar–

Vaktimiz var... Mesela bir yıldırım...
Şöyle herşeyi devirip geçen
Bir fil sürüsü!
Küçük bir tufan
Korkmayın! Noldunuz öyle... Başka istediğiniz varsa
Hazırım, bir tanrı marifetini kıskanmaz
Hatta hoşuna bile gider ara sıra
Hayran etmek insanları kendi iktidarına!
Doğrusu şu ki bütün marifetleriniz
Kötü huylarınızla beraber bizde de var.
Peki vazgeçtim, zaten korkutmak için
Gelmemiştim aranıza!

Karım İra, kardeşlerim, çocuklarım, yeğenlerim
Ve hepsi onlar gibi bir tanrı olan bütün sevdiklerim
Hiçbiri bilmiyor bu işi, hepsi habersiz
İçlerinde yalnız Hermes'e açtım meseleyi
O benim eski dostumdur, sır yoldaşım
Ona giderim ne zaman sıkılsa başım...
Kaç defa indik onunla böyle
Gece yarılarında insanlar arasına!
Hırsızlar, katiller, menfalarından izinsiz
Dönenler gibi gölge adımlarla dolaştık!
Kaç kapıyı kırdık kaç çiti aştık!
Neler yapmadık, neler!
Çapkın! Aşka yardımdan öyle hoşlanır ki
Bir meslek seçse idi insanlar içinde
Muhakkak sağdıç olurdu!
Sade bu değil ya!...
En büyük saadeti İra'yı
Hiddetten tepinir görmektir Olemp bahçelerinde.
Bir de aldatılmış kocaları evlerinde
Şakakları avuçlarına gömülü
Seyretmek, bakarken şaşkın şaşkın
Karısının bir güneş gibi parlayan karnına...
Bu çok fena şey, bir tanrı geçtiği yerde
Daima iz bırakır...
Hani yok mu, şöyle sizler gibi
Gizli hiçbir şey yapamayız!
Ne ise bu sefer yeryüzüne
Böyle küçük işler için inmedim.

Yıldız kaplı harmanimi, kartalımla beraber şehrin
Kapısında rehin bıraktım ihtiyar bir çiftçiye;
Bu yırtık gömlekle sandalları ondan aldım.
Bana birkaç drahmi de verdi
Saçlarımı kızı onardı böyle!
Doğrusunu isterseniz başka zaman olsa idi
Yolum orada biterdi.
Kız güzeldi demek istiyorum, fakat ben...
Başkalarına değilse bile kendi kendime
Verdiğim sözü tutmak hoşuma gider.
Aneksaz'a gittim oradan doğruca
Hermes salık vermişti bu kalpazanı
Çiftçiden aldığım para ile
Sahte nüfus cüzdanı, pasaport birkaç düzüne
Fotoğraf, iyi hâl kâğıdı tedarik ettik.
Kolay değil vatandaş olmak böyle şerefli bir şehre
Epeyce tedbirli olmak lazım!
Adımı fazla değiştirmedim
Patraslı Zeus, bilmem kimin oğlu
Olimpos kariyesinden
Mesleğim filozof, pedagog, yaşım elli beş
Azad edilmiş bir esirim, biraz da parti
Kavgaları yüzünden siyasî bir mülteci
Egin şehrine geldim bir iş tutmak için...
Nasıl beğendiniz mi?
Geçerken yolda bizim mabedin kapısından baktım
Katıldım doğrusu gülmekten, hele kendi heykelim!

Öyle gülünç ki... Zavallı insanoğulları,
O Fidyas budalası yok mu, o biçare
Neler çekmiş beni kendine benzetmek için
Haydi be... Ben öylesi adam mıyım?

Ne ise... Şimdi burada sabahı bekliyorum...
Tali'imle karşılaşmak için...
Asırlar var hep uzaktan gördüm insanları
Hep uzaktan geçtiler
Bitmez tükenmez ömür kervanları.
Yol boyunca genç, ihtiyar dökülerek,
Yalvardılar, ağladılar, avundular, sevindiler.
Görünmez kementlerle sürülen atlar gibi
Hep uzaktan idare ettim onları...
Onlar şahlandılar ben dizgini kastım
Yalvardılar suratımı astım, kaşlarımı çattım.
Gök karardı, şimşekler kovaladı birbirini
Hastalık, açlık, ölüm, ayrılık
Bilinmezden doğru gelen korku, ejderlerin en büyüğü
Ve simsiyah ihtiyarlıkta o zalim hatırlama
Hepsini musallat ettim, hiçbiri kâr etmedi
Merak ettim doğrusu ne yaparlar, nasıl yaşarlar,
Hangi sırdan geliyor kuvvetleri?
İşte bunu anlamak için bu macera!
Doğrusunu isterseniz biraz da bıktım
Hep aynı değişmez ebediyeti yaşamaktan!
Hülasa insan olacağım artık
Çay, kahve, cigara, rakı, viski

Ayrılık, gözyaşı, hatta biraz açlık
Ve hepsinden büyüğü bizim hiç bilmediğimiz şey,
Ümitsiz isyanı tadacağım onların arasında...
Belki de acz içinde
Daha güzel o beyhude gururu!
On beş güne nasıl sığacak bütün bunlar bilmem
Hermes programı iyi yaptı ama
Zamanı biraz kısa tuttu galiba...
Acaba sevebilecek miyim
İnsanoğulları gibi
Ağlayacak mıyım hıçkıra hıçkıra...
Bir eleji şairi gibi
İçimde bir şeyler kabarıyor hep
Düşünürken bunları!
Ne ise işte sabah oluyor, bakın Hekati
Silik bir gölge oldu gökyüzünde
Tanıdı mı dersiniz beni?
İhtiyar büyücü!
Kaçırır mı hiç!
Göz kırparak gülümsedi bana.
Ne de çirkin yüzü var...
Biliyorum biraz sonra, doğru Olemp'e koşar
İra'ya haber vermek için:
"Kardeşim, seninkini gördüm yine bu sabah...
Kim bilir hangi sürtüğün peşindeydi?"
Melun cadı ben sana gösteririm...
İşte oğlum Kastor'la Polluks
Önümden geçtiler... Görmediniz mi, beyaz atları üstünde!

Onlar hep böyledir bütün gece
Gemileri beklerler yol göstermek için
Sonsuz mekân içinde...
Galiba anneleri insan olduğu için
İnsanlara acırlar...
Acımak! Ben de tadacağım bu lezzeti...
Bir kalbim olacak... Ne tuhaf!
Çok kalmadı
Açılışını görüyorum olduğum yerden
Olemp kapılarının!
Bu her sabah böyledir, ezelden böyle irade ettik
Kızım Febe uyanır herkesten evvel
Lambaları söndürür kapıları açar.
Sonra beyaz atları güneşin, gelir
Sabırsız, sabırsız eşinir
Ve alevden koşu başlar...
Taaccüb etmeyin horoz seslerinin yokluğuna
Ne de öbür hayvanlar, kuşlar uyanmadı diye...
Ben yeryüzünde olunca her şey susar
Rüzgâr bile esmez...
Bu böyle... Kudretim sonsuz
Fakat kudretten başka bir şey tanımadım,
Bir de onun gülünç imtiyazı hiddeti
Biliyorum, o kadar!
Evet birkaç dakikam kaldı
Hafızamı kaybetmek için...
Tam üç dakika... Sonra ben de insanlar içinde
Bir insan olacağım, kader kumsalında sayısız

Kumlar içinde bir kum tanesi.
Hem de ihtiyar, kimsesiz, fakir...
Parklarla böyle konuştuk, bilseniz neler çektim
Kader çıkrığına
Benim adıma yeni bir iplik sarsınlar diye...
Fakat nasıl yapacaklar on beş gün içinde,
Nasıl bütün bir insan kaderini tadacağım...
Bir mazim olacak mı?
Korkmuyorum desem yalan!
Daha şimdiden başımın üstünde
Gök derinleşti, daha hiçbir şey değişmemişken
Beni ürkütüyor
Kendi düşüncem olan mesafeler
Garip bir huzursuzluk var içimde!
Şüphesiz bunu böyle duyarlar
Doğum saatini bekleyenler ana rahminde
Ve belki onun için gözlerini sımsıkı yumarlar!
Kolay mı kader uçurumuna atılmak
Durmadan yürüyen kervana katılmak!
Hayır pişman değilim!
Sevmeyi, imkânsızlığı, ümidi tadacağım
Daha şimdiden içimde yaşamanın sevinci var!
Tanımadığım insanlarla sohbet bir kahvede...
Haydi artık... Bu acayip eşikten
Size veda edeyim... Maceramı
Bir gün dinlersiniz elbet...
Ben şimdi bir başkasıyım...

"Işık oyunu: Sahnede ihtiyar pejmürde kılıklı bir adam bir kapının eşiği önünde oturduğu yerden kalkar..."

Noldu bana... Yoksa hava çok mu soğuk...
Üşüyorum! Karnım da acıktı.
Kolay mı üç gün üst üste yürümek...
Dünden beri açım... Dün mü? Hangi dün?
Evet dünden beri...
Çoluk çocuğumdan uzak, böyle kimsesiz
Fakir, biçare bir ihtiyar gurbet yollarında
Ey tanrılar, sen ey gök, ey kartalın efendisi...
Bana yardım et!

İLK ŞİİRLER
VE
İLK ŞEKİLLER

Vezinsiz:
ŞEHRİYAR

Rıfkı Melûl'e

Uzaklarda süzüldü, söndü avare yıldız...
Şimdi yollar, tekin değil; sahiller bütün ıssız!...

*

"Ey dik yamaçlara tırmanan seyyah!...
Yardımcın olsun, bu korkunç gecede Allah...
Yolcu, yolcu!...
Ölümdür, bu ücra yolun öbür ucu...
Açmasın sana da bir taze mezar:
Kalbinde, bu soğuk gece... Gitme, kal...
İhtiyar, ihtiyar!..."

*

Dinleyerek yüksek, sarp kayalarda öten baykuşu,
Bir yorgun gölge gibi tırmandı, yolcu yokuşu...
Dik uçurumlardan aksederken homurtusu nehrin:
"Hu... Hak!..." dedi, durdu kapısında yüce şehrin...
Yüksek burçların ıssız yola inmişti vakarı...
Dinleyerek, bir ney gibi, yorgun esen rüzgârı:
Demir asâsını tıkırdattı; kanatları, yokladı...
Uzakta bir baykuş daha öttü; sonra, sükûn uyukladı!...
Şehrin dört kanatlı kapısı, çoktan kapanmıştı...
İhtiyarın gözlerinde, vahşi bir isyan yandı;
Sererek sert taşlara postunu, yaslandı!...

Gece esrarlıydı; gölgelerse siyah, donuk...
Bir yırtıcı haşyetle öksürdü ihtiyar: Boğuk boğuk...
Oymalı kemerler, ölgün bir sükûtla aksini dinledi;
İhtiyar, uzaklara baktı ve inledi:

*

Bir elimde, asâm, birinde, keşkülüm
Ben şimdi, ufuklardan eser bir serseri eylülüm...
Aradım seni: Diyar, diyar...
Şehriyar, şehriyar!...
Bir efsane oldu maceram, yâdım!
Şarkın seni andığım her beldesinde!...
Taşında "meçhul..." diye yazılır adım:
Açılınca mezarım, yokluğun sinesinde!...
Şehriyar, Şehriyar!...
Sevginle mesut: Eski bahtiyar,
Bak şimdi, ak saçlı bir ihtiyar;
Arıyor seni: Diyar, diyar...
Şehriyar, Şehriyar!...

*

Ay, ufukta alevlerken bir kızıl matem:
Titrek sesinin aksiyle ürperirdi adem!...
Ve birden gizli bir ra'şeyle sarsıldı ihtiyar
Sanki, açılmıştı uzaklarda o "taze mezar".

Cağaloğlu, 1 Teşrin-i sani 1335/Kasım 1919
Şebab, nu. 15, 5 Teşrin-i sani 1336/Kasım 1920, s. 369-370.

MUSUL AKŞAMLARI

I

Son ziyalar iner uyuyan nehre,
Ufku mineleyen kızıl akşamdan.
Nakş eder her huzme ihtiyar şehre,
Titrek, loş gölgeler, hicranla gamdan...

Sularda açılır fâni çiçekler,
Ufka ezanların yükselir âhı.
Şimdi boş sahili, gurbetle bekler,
Kimsesiz çöllerin yorgun seyyahı...

II

Böyle haşr olurken akşamla belde;
Sahile inerler dik yokuşlardan
Şen bakışlı kızlar, destiler elde...
Farkı yok hepsinin ürkek kuşlardan.

Esmer topukları döğer halhallar;
Halkalar şakırdar çıplak kollarda;
Sarar bellerini bir ılık rüzgâr;
Âşıklar bekleşir tozlu yollarda...

Yollara dağıtır baygın bir koku,
Bahçelerden taşan çiçekler, dallar...
Dolaşır sahili, bir ağır uyku;
Uzaklarda kayar kederli sallar...

-Biraz sonra-

Karanlık dağılır artık beldeye;
Bir esrarlı haşyet gezer her evi...
Neşideler okur inen geceye
Çöllere açılan gamsız bedevî...

Meşaleler yanar şimdi damlarda,
Na't sesi gelir "Beni İdris"den...
Şimdi meşaleler yanan damlarda
Sūtunlar yūkselir ziyala isden...

7 Şubat 1336

SONBAHAR

Durgun havuzları işlesin, bırak
Yaprakların güneş ve ölüm rengi,
Sen kalbini dinle, ufuklara bak.

Düşünme mevsimi inleten hangi
Elemdir mest etsin ruhumu yeter
Esen rüzgârların durgun ahengi.

Yan yana sessizce mevsimle keder
Hicrana aldanmış kalbimde gezsin
Esen rüzgârlara sen neşeni ver.

Erzurum

MADALYON

Görenler bulsun diye bu küçük madalyonda;
O emsalsiz hüsnünün en ince hatlarını,
Vakfettim günlerimin uzun saatlarını.

Yorulmak ne bilmeyen bu sayimle en sonda
Renginde akşamların kızıllığı titreşen
Bu maden parçasında ebedîleşti çehren.

Sen ki kirpiklerinin arasından süzülen,
Bir ziya huzmesinde bütün hüznüyle gülen,
Hasta, yorgun ve ürkek bir ruhun sahibisin;

İşte bak, ince, keskin birkaç çizgiyle nasıl,
Hayalinde yaşayan bir âleme muttasıl
Kederli vakarınla gülümsüyor gibisin.

Hiç korkutmasın artık bu faniliğin seni
Hakkıdır en çılgın bir ürperişle sesini
Ebedî hayatının yüksek gururu sarsın.

Çözülse de vücudun kara toprak altında
İhtirasla işlenen bu bir parça altında
Şöhretimle beraber asırlarca yaşarsın.

HİCRET

Mustafa Nihat'a

Mermiler altında geçerek suyu
Kadın, erkek, çocuk bin bir aile
Mermiler altında geçerek suyu
Yollara döküldü bahtsız kafile...

Yorgun akislerle uzandı sesler
Bir vaveylâ bütün etrafı sardı.
Tutuşurken ufuk uzakta yer yer
Alçalan akşamla sular karardı.

Boşluğa kayarak meşum gölgesi;
Matemle çökerken gurbet gecesi;
Bir canlı ıstırap; soğuk, demirden

Pençesiyle bütün kalpleri burdu
Seyredince yaşlı gözlerle birden
Alevler içinde kalan Bayburd'u.

ANNEM İÇİN

Bir günümüz bile sensiz geçmezken
Şimdi mezarına hasretiz anne...

Issız bir mezarlık, kimsesiz bir yer
Gölgesinde ulu, loş bir mâbedin
Bir yığın toprakla bir parça mermer
Sırrıyla haşr olmuş orda ebedin.

Bir yığın toprakla bir parça mermer,
Üstünde yazılı yaşınla, adın;
Baş ucunda matem renkli serviler
Hüznüyle titreşir sanki hayatın.

Seni gömdük anne yıllarca evvel
Gözyaşlarımızla bu ıssız yere
Kimsesiz bir akşam ziyaya bedel
Matem dağıtırken hasta kalplere.

Kimsesiz bir akşam, ezelden yorgun
Hüznüyle erirken Dicle de sessiz,
Öksüzlük denilen acıyla vurgun
Bir başka ölüydük bu toprakta biz.

ISFAHAN

Ali Mümtaz'a

Ufkunda açarken alevden güller
Her akşam Isfahan dertli gönüller
Gibi bu hicranı duyar derinden.

Bir hazin inilti gibi yükselir
O zaman sesler ki akseder gelir
Hazan ne bilmeyen bahçelerinden.

Saatler hüznüyle ilerledikçe
Ağır bir kâbusu andıran gece
Arttırır ruhunun dinmez yasını.

Ve serper dalarken şehir uykuya
Esen rüzgârlara, ürperen suya
Sonsuz güllerinin rayihasını.

KEREM'E

Sen gözlerin açık, herkes uykuda
Rüzgârla titrerken karanlık çamlar
Yâdında canlanır eski akşamlar.

O kadar seyyal ki görünür suda
Bir çini rüyası olan Isfahan
Onun güzeli, dilber Aslıhan.

Meçhule doğrulan her yol ağzından
Kalbinde ıstırap, gözlerinde nem,
Dalarsa yollara zavallı Kerem.

O zaman birleşip dertli sazında
İnilder teselli bulmaz kederin
Ebedî hüznüyle mesafelerin.

ODALARDA AKŞAM

Bu akşam düşünen gözlerin yine,
Mehtapla hareli karanlık bir su...
Daldıkça alıyor derinliğine,
Ruhumu bir sonsuz ölüm korkusu.

O kadar canlı ki esmer yüzünde
Gurubun daima değişen rengi
Beni ra'şesiyle sarsan hüzünde
Sana kardeş hisler yaşıyor sanki.

Bir ölümün kalbe sinen gamıyla
Bak ürpermedesin, titriyor sesin,
Soldukça bu biten kış akşamıyla
Fersiz aynalarda anbeân aksin

Şubat 338

BEYAZ TAŞ

Geniş çizgilerle harelenip su
İçinde beyaz taş birden kayboldu.
O zaman annesiz bir yetim gibi,
Müphem acılarla ürperdi kalbi.

Ve ağladı genç kız bütün bir gece
Kedersiz sulara böyle sessizce
Bıraktığı için daha ilk günü
Günahsız kalbinin beyaz yükünü.

KALBİM

Boş dehlizlerinde ne ziya, ne ses...
İnziva, korkudan kısık bir nefes
Gibi dalga dalga ürperir, erir.

Her şey bu bakımsız, eski sarayda
Bir sonsuz elemi hatırlatmada
Duyulan, sezilen yalnız kederdir.

Dallarda inlerken rüzgârın neyi
Mehtapta yükselen bir fıskiyeyi
Beyhude düşünür viran bir bahçe;

Ve sularda sükût harelenirken
Boşlukları süzen pencerelerde
Kızıl hayaletler geçer her gece.

Yalnız zaman olur bazı akşamlar
Bir kadın çehresi; yanarken camlar
Bir lahza belirir loş aynalarda

–Bir esmer çehre ki hep size benzer–
Sonra yavaş yavaş kaybolup gider
Uzaklaşan bir ses gibi rüzgârda.

13 Haziran

BİR YOLCUYA

Yolcu! Bir gün gelir de eğer yolun uğrarsa,
Toprağında kan tüten bu mukaddes illere.
Her harabe önünde Edirne'den ta Kars'a
Kadar yaşlı gözlerle ağla diz çöküp yere.

Yolcu! Eğer kadından, sevgiden daha yüksek
Daha geniş bir ilham ararsan hayatında
Fanilikten kurtulup ta göklere yükselmek
İhtirası yaşarsa her arzunun altında,

Kalbin hürmetle çarpsın bu mezarın yanında!
Bil ki bu şehitlere ebediyet baş eğer,
Ölüm çiçek açmıştı bu gençlerin kanında
Zafer bir hâledir ki kemiklerini bekler.

Şerefli destanını ayak bastığın yerin
Kalbinden duy ey yolcu, hafızanda her gece
Bir ateş tufanında savrulan kemiklerin
Kızıl kavsi ateşten izlerle çizildikçe.

19 Kânun-ı evvel 338

SENENİN SON GECESİ

Sükûta râm olup geçen zamanın,
Titrerken alnımda boş nefesleri
Haşyetiyle çılgın bir kahkahanın
Sarsıldı uzakta saat sesleri.

Korkuyla karışık müphem bir hisle
Düşündüm, senenin son gecesi bu,
Örtülürken yollar ince bir sisle
Ne kadar hazindi böyle gurubu.

Yâd ile ağlanan bir ölü gibi
Önümde canlandı bütün bir senem.
Sonsuz bir hicrandı bütün nasibi
Sonsuz bir hicranla, ıstırap, elem.

Ve böyle içerken yudum yudum ben,
Yâdına kutsiyet veren bu hüznü
Hatırlattı bana sisli göklerden
Âvâre bir yıldız esmer yüzünü.

SONBAHAR

Durgun havuzları işlesin, bırak
Yaprakların güneş ve ölüm rengi,
Sen kalbini dinle, ufuklara bak.

Düşünme mevsimi inleten hangi
Elemdir mest etsin ruhumu yeter
Esen rüzgârların durgun ahengi.

Yan yana sessizce mevsimle keder
Hicrana aldanmış kalbimde gezsin
Esen rüzgârlara sen neşeni ver.

Erzurum

ÖLÜ

....

Kabrimi gösteren taş parçasından
Yıllarla silinmiş olsa da adım
Bir zaman, ey yolcu, ben de yaşadım.
Çılgın heveslerim vardı benim de,
Benim de ra'şeler gezdi tenimde.
Alnımda bahtımın kırılmaz tacı,
Ben de ey yolcu, şen, yahut kavgacı
Adımlarla gezdim hayat yolunu
Ve bir avuç toprak oldum en sonu.

LEYLÂ

Bu akşam rüyamda Leylâ'yı gördüm
Derdini ağlarken yanan bir muma;
İpek saçlarını elimle ördüm,
Ve bir kement gibi takdım boynuma
Bu akşam rüyamda Leylâ'yı gördüm

Leylâ... Elâ gözlü bir çöl ahûsu
Saçları bahtından daha siyahtır.
Kurmuş diye sevda yolunda pusu
Döktüğü gözyaşı, çektiği ahdır.
Leylâ... Elâ gözlü bir çöl ahûsu

Bir damla inciydi kirpiklerinde,
Aşkın ıstırapla dolu rüyası
Bir başka güzellik var kederinde
Bir başka âlem ki ruhunun yası,
Sessiz incileşir kirpiklerinde.

AYNALAR

Bir sonu gelmeyen rüyaya dalar
Akşam, odalarda fersiz aynalar.
Durgun sularında hepsinin yer yer
Eski bir hatıra sanki genişler,
Maziden yâdigâr kalan bir hisle.

Serpilen yağmurla, örtülen sisle
Birden kapanıp da akşamın ufku,
Gererken asabı hasta bir uyku
Bir hayal ufkudur kalplerimize,
Aynalar ki sessiz anlatır bize
Maziye karışan günlerimizi.

Bizden iyi tanır aynalar bizi...
O vefalı kalbe benzer ki onlar,
Bir küçük vesile maziye yollar.
Mazi, bir akşamın penceresinden
Kalplerde, gözlerde yaş seyredilen
O uzak ve hasret ışıklı fecir,
Ümitsiz ruhuna son tesellidir.

Her bakışta çizer bu kederli su,
Ömrümüzün geniş bir tablosunu.
Bir tablo ki, ne renk, ne çizgisi var;
Fakat her hatıra içinde yaşar...
Ve derinliğinden bizlere güler,
Kalbi kalbimizde çarpan ölüler.

SEN VE BEN

İçme, ilk yudumda zehirler seni
Bahtın kadehine döktüğü şarap.
Her akşam koynunda uyutur beni,
Her sabah alnımdan öper ıstırap.

Sen yirmi yaşınla bir baharsın ki,
Gölgende neşenin rüzgârı eser.
Düşünen alnımda benim her çizgi
Baharı olmayan bir kışa benzer.

Sana ufuklar "gel" diye bağırır
Ellerinde çiçek ve haykırarak;
Seni gür sesiyle hayat çağırır,
Beni de çiğneyip geçtiğin toprak.

YARALI

Bir lahza dur yolcu! Yanan bağrımı
Bir damla teselli sun da serinlet...
Dindirir bir parça belki ağrımı;
Nuru gözlerinde yanan merhamet.

Bin lânet ey yolcu, doğduğum güne...
Altında doğduğum burçlar yıkılsın!
Bir viranedir ki ömrüm üstüne
Şeameti çökmüş aşk tılsımının...

Ey bağrı merhamet, sesi yaş dolu;
Uğrarsan bir akşam doğduğum yurda
Önünde açılan bu gurbet yolu;
Şehrin kapısında bir lahza dur da.

Dik kemerlerinden bir sabah erken,
–Ruhumda ümidi mesut dönüşün
Kuşlar doğan fecri selamlıyorken–
Çıkan genç ve bahtsız yolcuyu düşün.

YOLCULUK

Susamış ruhumla mesafelere,
Hiçbir şey bağlamaz beni bu yere
Ne hatıraların yalvaran sesi,
Ne ağaçların kuytu gölgesi
Rüya besteleyen eski bahçeler,
Ne lambam ki soluk bir ışık serper
Istırabı taşan gecelerime.
Esen rüzgârlarla yanan derime
Serin şifasını döker her gece
Çağıran bir eldir sanki gizlice
Ruhumu meçhulün ufuklarına.
Şimdi kadehimde başka şarap var.
Başka bir neşide söylüyor bana
Hülyamın ufkunu döğen dalgalar,
Ve ümitlerimin sırrını gizler
Güneşli ufuklar, engin denizler.

SABAH

Serin rüzgârlara pencereni aç!

Seyret de ağaran rengini ufkun
Mahmur gözlerinde süzülsün uykun.
Bırak, saçlarınla oynasın rüzgâr,
Gümüş çıplaklığı bir başka bahar
Olan vücudunu ondan gizleme...
Ne varsa hepsini boyun, saç, meme,
Esîrden dudaklar okşasın sevsin.
Mademki geceden daha güzelsin
Bu süzgün çehrenle bir hülya kadar.

Acı bir gülüşle gölgede sular
Büyük ve esrarlı çağlıyor dinle,
Sanki bir ağlayan kalp var derdinle
Bir kalp ki teselli nedir bilmemiş,
Döktüğü yaşları kimse silmemiş.
Sükût bir kadife örtü üstünde
Bu ses yükseliyor başlayan günde
Ve örtüyor perde perde her yeri.

Gümüş leylakları, kızıl gülleri
Altında sabahın, ufuk çöküyor.
Bir geniş çizgiden şafak söküyor
Ve yükselen güneş ince bir duman
Mahmur gözlerini kırpıştırarak
Sende güzelliği selamlıyor bak!

GÜNLERİMİZ

İçlenme, beyhudedir, maziyi sakın anma!
O vefasız yavruya benzer ki günlerimiz.
Kendini yuvasından bırakır bir akşama
Benzeyen göle, sessiz...

Ruhundaki susuzluk engin mesafelere
Duyurmadan ne anne ne bir yuva hasreti,
Narin kanatlarıyla uçar orman, dağ, dere
Ve bir gün bir çukurda bulunur iskeleti.

HEP AYNI GÜL

Hep aynı gül, aynı billur kadehde
Peşinde hayali güzel bir yazın,
Bu renkler bulunmaz kavs-i kuzehde
Bu sesler şivesi olmuştur nazın...

Hep aynı gül, sonra ışıklı yüzün
Dinlenen bir yıldız boş gecemizde
Hep aynı gül, aynı zengin gülüşün
Parlar ve kapanır açtığı izde.

EŞİK

Basma bu eşikte benim kalbim var,
Kalbim ki bir uzak hayale ağlar
Kıskanç bir büyüdür bana uzletim
Zalim arzularla tutuşan etim,
Her akşam bir çarmıh olur ruhuma
Ben de bilmem nasıl diner bu humma;
Saatler işkence, günler celladım,
Ne ben yalnızlığa bir lahza kandım.
Ne de yalnızlığım benden usandı.
Tahtayı kurt oydu, taş yosunlandı,
Yabanî otlarla örtüldü duvar;
Mermer havuzlarda köpüren sular
Kâh bir ayna oldu kamaşan güne,
Kâh bağrım açıldı bütün hüznüne
Ufukları sarsan geniş rüzgârın

Benden sor sırrını bu boş yolların
Benden sor, ve benden dinle akşamı.

YARASA

Renkten ve ışıktan örülmüş tenin
Nolur nolur biraz ben de unutsam,
Kapanıp üstüne boş gecelerin
Bir mezar hüznünde seni uyutsam.

Yıllardır sürükler beni peşinden
Daha kuvvetlidir bu korku benden,
Sanırım kurtulmam yine elinden
Bir duman, bir gölge, bir vehim olsam.

Ne zaman kapansam kendi kendime
Bu hayal asılır kirpiklerime
Ve gelir asılır sanki derime
Geceden bir çığlık gibi yarasam.

SAYIKLAMA

Bu renksiz ve biçare
Şahitleri ömrümüzün
Bu aynanın sularında
Kaç kere yıkandı yüzün.

Bu bahçe ve ufkumuzu
Kapatan bu eski duvar,
Büyük ağaçlar ve kuşlar...

Ve sesin beyaz, aydınlık
Bir saat gibi bahardan
Örülmüş hatıralardan...

YAĞMUR

Uyu! Gözlerinde renksiz bir perde,
Bir parça uzaklaş kederlerinden
Bir ruh gülümsüyor gibi derinden
Mehtabın ördüğü saatler nerde?

Varsın bahçelerde rüzgâr gezinsin,
Yağmur ince ince toprağa sinsin,
Bir başka âlemden gelmiş gibisin,
Dalmış gözlerinle pencerelerde.

RAKS

İkiz çocukları saf aydınlığın,
Şiirin ve ilhamın bittiği yerde;
Bu mucize başlar eşsiz ve çılgın
Yıkanan kuşlar gibi enginlerde.

Hareket varlığın cömert çeşmesi,
Birbiri peşinden doğan hayaller;
Dinleyin bu derin çağlayan sesi
Bir tanrı gülüyor eşyada yer yer.

Dört yandan sarıyor naz, hüzün, eda,
Bir altın zincirle dönen, yarını;
Bu saf güvercinler bir müntehada
Çırptıkça köpükten kanatlarını.

Ey çılgın yolculuk zaman içinde!
Tek bir düşünceden fışkıran zanbak.
Bu esrarlı ağaç kendi fecrinde,
Ürperdikçe dal dal ve yaprak yaprak.

Bir geniş tebessüm oldu sessizlik,
–Bütün ürperişler zümrüt ve altın;–
Ve ruh baş ucunda bu parıltının,
Susuzluktan ölen ürkek bir geyik.

YAYINLANMAMIŞ
VE
BİTMEMİŞ ŞİİRLER, MISRALAR

DURU BİR SU ÜSTÜNDE UÇSUZ BUCAKSIZ

Duru bir su üstünde uçsuz bucaksız
Kayalar vardı sıra sıra dimdik
Kara yüzleri vurmuş
Duru suyun aynasına.

Duru bir su üstünde uçsuz bucaksız
Bulutlar geçti kara kara
Vurdu oynak biçimleri
Duru suyun aynasına.

Duru bir su üstünde uçsuz bucaksız
Şimşek çaktı gök gürledi
Şimşek parladı ses kayboldu
Duru suyun aynasında.

Duru su hep o su uçsuz bucaksız
İşte bu suya bakıyorum çepeçevre
Kayaların eğilmez başları vuruyor
Şimşekler vuruyor içime geçiyorum.

Kayalar kaldırsın başlarını
Götürsün bulutlar yağmurları
Parlayıp gömülsün sulara şimşekler
Benim işim aşıp gitmek dalgadan dalgaya dalgadan
dalgaya dalgadan dalgaya

MERDİVEN

Dar ve karanlıktı merdiven
Ne ellerinden hafif bir temas,
Ne hep peşin sıra yürür
Sandığımız bahar ve yaz,
Hiçbir yere takılmamıştı gölgen,
Korkun, yalnızlığın, vehmin...
Dar ve karanlık... Sanki korkunç bir rüya.
Yalnız tek pencereden gelen bir ışık
Çarmıhtan indirilmiş bir kefen gibi
Düşüyordu bu dar, karanlık basamaklara...
Ve ben adım adım yükseliyordum
Başım, vücudum benden çok uzakta
Belki de unuttuğum ıstıraplarına...

HANGİ EŞİKTE

Hangi eşikte, hangi akşamda
Ayrıldı yan yana yürüyen gölgelerimiz,
Hangi aydınlık yuttu seni
Nasıl taş taş ördüm ben
Bu yalnızlığı dört bir yanımda...

Gül toprağın gecesine yaslanır
Oradan güler güneşe,
Bütün sazlar
Kendi akşamını hazırlar,
Bir şüphe damlar geceye
Sabah raksına başlar.

Sen sesini yıldızlara verdin
Büyük rüzgârların uğultusunda
Arayıp bulsun diye beni...

SİS

Donuk ve hiç renksiz
Bir sessizlik oldu dünya,
Nerdeyse kopacak kendi içimden
O büyük çığlar gibi...
Ölü bir aydınlık kusuyor eşya
Yaşıyoruz hep birden
Korkunç toparlanışında
İnsanı inkâr eden
Saatlerden birini...

Ne kadar uzağız şimdi birbirimize
Sanki öldük, aramıza
Varlığın yabancı yüzü girdi.
Bir kedi ve üstünde gerindiği duvar
Kendi yüzümde dolaşan elim
Komşu bahçede beyazlara sarılmış
Ürperen çınar
Hepsi birbirinden uzak
Hepsi kendi sessizliklerine bürünmüş
Bir kumaş gibi onu yırtarak
Geliyorlar bana
Geliyorlar bu tek ânıma
Yüklenmek için...

Güneş öldü, dünya artık bizimdir
Diye haykıran ve sonra
Kırık ayna uykularına
Dalan hayaletler olduk.

Geliyorlar hepsi, her şey, simsiyah bir gemi
Geliyorlar korku denizlerinden
Üstümüze doğru
Ve durmadan arıyor bir kıyamet telaşında
Vapur düdükleri can kurtaran seslerini...

ÖLÜLER

Birden tek düşünce olanlar
Her düşüncenin kıvrımında
Ve hiç aramadan bulanlar
Sade mâna yüzlerini
Üstlerinden atınca
Böcek seslerinden yıldız ışığından
Büründükleri örtüyü
Bir perde olup gerilenler
Güneşle aramıza.

Ölüler, bütün pınarlara
Yabancı susuzluğumuz
Her gece nasıl serinler kanımızda
Biri yetmişlik bir ihtiyara ninni söyler
Taze bakışları annelik dolu.
Biri der "ben de sevmiştim bir zaman"
Ve ihtirasla, kinle, şefkatle bakar
Sevdiklerimizin şaşıran yüzüne
Öbürü açlığımıza hasret çeker

"Azaplarını senden çok derindi" der,
"Bilmezsin nasıl atıldım ölüme..."
Ve sana sessiz, dalgın
Bakarlar yüzümüze.

I

Kapanmak tek bir âna
Geçici bir hayale
Bir gülüş ve bir yüzde
Kapanmak kapanır gibi
Birden içinden kabaran
Sonsuz bir geceye
Ve duymak bir sıtma gibi
Onu bel kemiklerinde
Küçülmek o büyüdükçe
Yanı başında bir ağaç gibi
Küçülmek, erimek
Bütün dünyan olabilmesi için

II

Ey ilhamlı şairi ruhundaki sonsuzluğun
Birden nasıl değişir yüzün bir lahzada

III

Varlığın güneşin insafsız vehmi
Abes sularında çalkanan gemi
Kendi yalanından doğan aydınlık
Dört yanından girift bir sarmaşık
Gibi sarıldığım bu güzel dünya
Gözlerimden akan büyülü rüya
Binlerce bakışa boşalmak için
Ve kıvranan her düşüncenin
İzinde simsiyah...

IV

Bu azap ta hilkatten beri bizimle ve bizde
Geçinir, kurt nasıl ölüyle, tırtıl neşeyle
Beslenirse biz de öyle besleriz onu

V

Korkunç ve acayip bir dünyaydı bu
Her şey karmakarışık her şey alt-üst
Ve âdeta kendi kendine yabancı
Bir dev gayzıyla sanki durmadan
Üstüme doğru geliyordu
Ve ben bir tufan artığı gibi
Çamur ve bataklı bir yolda
Ümitsiz yürüyordum dört yanımda
Bir ağ gibi kapanmış raylar arasında
Bazen hayli değişiyordu iki ucu birden
Boşlukta sallanan bir merdiven
İnip çıkıyordum içim korkuyla dolu
Sonra birdenbire yine boşlukta biten
Bir köprünün delik deşik döşemesinden
Bakıyordum ölümün çalkandığı sulara
Bakıyordum uzakta bulutların
Arasından sevilen kadın yumuşaklığıyla
Gülen tek ışık çizgisine
Ve hep çırpınıyordum olduğum yerde
Kaçıp kurtulmak için bu acayip mahşerden
Bir çifte büyük ve maddi kanat ihtiyacıyla

VI

Biraz ötesinde kayıkhanenin
Beyhude yanıyor sofada lamba
Sanki yaslanmış bu yalnızlığa
Kanlı bir göz gibi camda ve suda

Sessiz ağlıyorum bir odada
Gülünç gülünçtü bu macera
Şimdi böyle uzaktan bakınca
Daha iyi anlıyorum haksızdım

Işıklar içinde akan, durulan
Değişen manzara her çalkantıda;

Yüzen yosunlar gibiyiz
Bu karanlıkta başıboş
Suların tesadüfünü bekliyoruz.

VII

Aklım o biçare Hamlet elinde
Boş bir kafatası

VIII

Çekilen suların eteğinden
O korkunç mağara açılır birden
Yarım aydınlıkta değişir parlar
Uyku sularında yüzen balıklar
Yosunlar sedefler mercan dalları
Arasında, siyah, lacivert, sarı
Köpüren ağaçlar gibi sularda
Kaynayan, çoğalan bütün bir dünya
Kabuklu, dikenli, sert, cıvık, hoyrat
Her renk, her şekilde güzel ve çirkin
Acayip mahşeri bu derinliğin
Gece ne yaratmış ne toplamışsa
Bir yanda musallat azaplar gibi
Mayalanır deniz örümcekleri
... Yan yana yürür yengeçler
Yıldız kırıntısı gemi enkazı
Bir ahtapot korkunç başı sayısız
Kollarında sönmüş bir güneş gibi
Bir ışığı sanki kusar geceye...

IX

Belki ebediyet budur
Sabah saatinde sisler içinde
Yükselen servidir

X

Bir türkü dinledim Eğin ağzından
Haykırıyordu oğul oğul diye
Kim bilir kaç asrın kış ve yazından
Toplanmış acısı ıssız geceye

Her şey bu sesteydi ölüm, sefalet
Hepsinden acısı sapsarı açlık
daima yanık
Bağrımızda saplı hançer ey gurbet

XI

Baktım uzun uzun bu yolculara
Arkalarında duran kanlı akşamda
Çarmıhı sırtında bir yığın insan
Sanki düşe kalka gidiyorlardı

XII

Senlis'de, Mortefon'da
Ermenonvil ormanında
Dalgın dolaştığım gün
Nerval şiirinin rüzgârında
Senlis'de, Mortefon'da

Gök mavi toprak nemliydi
Ağaçlıklar içinde bir yerde
Kesik kesik öten kuş sesinde
Aurélia ağlar gibiydi
Senlis'de, Mortefon'da

İki kuğu yüzüyordu sessiz
Kim bilir hangi rüyanın sonu
Nerval'den iki mısra gibi
Suyu çekilmiş Tev çayında

XIII

Kılıçlar, mızraklar, alevden tuğlar
Savrulan yelesi yüzlerce atın
Ve siyah gölgesi uçan kuşların
Dökülen saçılan mücevher altın

XIV

Aydınlığın gemisi
Ve sazı her rüzgârın
Boğum boğum gövdesi
Bütün bir manzaranın
Saltanatı bu ağaç
Döğünür kırbaç kırbaç
Sarsılır inler susar
Eteklerinde sessiz
Bir müjde gibi deniz
Baş ucunda bulutlar

Bulutlar ve gökyüzü
Bin oyunlu değişik
Mucizeli bir ışık
Gibi bekler gündüzü
Ve ağarırken fecir
Sanki bir altın nezir
Olur eğer başını
Boşaltıyor hiç durmadan
Ânı bir rüya yapan
Kuşların telaşını

Ah bu güzel uyanış
Bir yanı karanlıkta
Bu cümbüşlü yıkanış

Çınlayan ilk ışıkta
Hiç akmadan akan su
Göklerin çeşmesinde
Kendi rüyası uyku
Yaz ikindilerinde
Boğuk dolap sesleri
Uyuturken her yeri
Göz ve kulaktan her an
Eşsiz kurulan cennet
Bin altın uğultudan
Masal, rüya ayniyet

Ah bu güzel uyanış
Çınlayan ilk ışıkta
Bu cümbüş, bu yıkanış
Bir yanı rüyalarda
Büsbütün solmadan
Yıldızların ağından
Sabahın aynasında
Silkinip kendi olmak
Dal, gövde ve yaprak
Eşyanın ortasında.

XV

Ben son parçası çok güzel bir rüyanın
Vakitsiz uyandıkları için
Bir türlü yolunu bulamayan
Alaca karanlıkta
Ve birden siniveren kıvrımlarında
Bu lamba, bu yatak, bir oyuna
Çok benzeyen değişmelerin
Artık bende bile kalmayan hayali...
Ne güzeldi sihirli eşikte.

Ben son halkası tılsımlı zincirin
Şimdi boşlukta beyhude sallanan
Yıldızlardan biraz beride
Ne yapmalıyım bilmiyorum artık
Yabancısı olduğum
Bu çiğ ve şamatalı sabahta
Hep başımın üstünde taşımakta
Bıktığım bu yalnızlık.
Bir büyük sonsuz mabet gibi
Mermerler, somakî sütunlar
Kubbeler ki

Kimimizi aydınlık alır götürür
Birden coşan seller gibi
Kimimiz karanlığın çamurunda

Boğuluruz tek bir el işareti
Bırakmadan
Taş taş kendi kendime
Kurduğum bina
Ey çılgın gururu yalnızlığın
Aynasında seyrederken
Birden nasıl yalnız çökerten
Bir ağırlık oluverdin omuzlarımda
Kervan geçti. Son çan sesleri
Kaybolup gitti, bitmiş
Bir akşamın sonsuzluğunda
Bir aynadan silinen hayaller gibi
Yalnız bir gölge bıraktı gitti
Savrulan bulutların
Kaynaştığı yerde...

XVI

Çağır gelsin, bir ilah daima dönebilir
Başını çevirince simsiyah akan nehir
O hiç geri vermeyen bir kere aldığını,
Günlerin değiştiği kül ve çamur yığını
Durulur bir lahzada dal konuşur, gök güler
Dört yanını aydınlığa boğar kıpkızıl güller
Çağır gelsin...
Omuzunda bağ bozumu uykusuz saçlarının
Katı toprağı döğsün çıldıran topukların
Bir alev gibi fırla gecenden ormanı yak
Küçük bir yıldız olsun karanlıkta her yaprak
Alev, kıvılcım, raks, saz...
Her yerde ateş, duman, köpürsün durmadan
açılmış kollarından
Ve akın etsin göklere doğru

KIŞ BAHÇESİ

Ne güzeldi o kış bahçesinde
Güllerin ta derinlerde çalışan uykusu
Sana bir bahar hazırlamak için.
Yapraklar, dallar, filizler
Eski masal dilberleri gibi
Hep toprağa eğmişler başlarını
Doğmamış çocuklara
Ninni söylüyorlardı sanki...

Ana rahmi gibi sıcak ve yüklü idi hava
İyi mayalanmış hamur gibi
Gizli nabızlarla kabarıyordu toprak
Belli ki çok derinlerde
Oluşun ışık sızmaz mahzenlerinde
Bir şeyler oluyordu, mucizeli ve sessiz
Şimşekler dolaşıyordu, küçük, mavi, kıvrak
Kandan daha kırmızı, geceden daha mor
Bakışlar, renkler, kokular, binlerce mahmur
Uyku ve nazlı uyanış
Sevinç, hiddet, zafer çığlığı
Lalenin üslubu, gülün sevinci, menekşenin kederi.

Bilinmezin kapısında el ele vermiş
Geleceğe hazırlanıyordu her şey,
Bu ümitle yüklüydü sessizlik,
Sanki tek bir ânı yaşıyordu dünya.

SİS

Kulağımda asma bahçesi
Bitmeyen serçe seslerinin
Limanda sis ağır ve derin
Birinin sildiği dünyayı
Öbürü kuruyor durmadan.

XVII

Bir güzel masalda yaşar gibisin
Karşında İstanbul beyaz ve tülden
Mahzun rüyasını dinle mevsimin
Dağılan yapraktan, son açan gülden

XVIII

Bir bahar saati kadar aydınlık,
Kalbe ümit kadar yakın ve ürkek,
Bir sabah vaktiydi geldin gülerek...
Saçların dağınık, göğsün açıktı,
Yüzün sade lezzet, sade ışıktı,
Bir çoban rüyası kadar güzeldin,
Bir sabah vaktiydi gülerek geldin.

XIX

Kanattığı alnım bu sert kanadın
İçimde çalkalanan denizi hüznün
Ve sultanîyegah burcunda bir gün
Yapyalnız ağlıyor gördüğüm kadın

GELECEK

Geleceğin kapısında
Şimdi yalnız sen varsın,
Alnında çelengi
Doğmasını hazırladığın güneşin
Ve kucağında
Dipçik ve çizme altında inleyerek
Ve arkanda kalabalığı ölen gençler...
Seninle bu dar, dikenli yolda
Süngü safları arasında
Ateş, kan ve hakaret içinde yürüyenlerin
Geleceğin kapısında vücudun onlar gibi
Yara bere, ellerin tırnakların kan
Zorluyorsun bu tunç kanatları,
Zorluyorsun yirmi dört milyonun gecesini
Zorluyorsun yolunu kapatan
Cesedini çürümüş şevkin
Çoktan insan emeği görmemiş bir tarlada
Yeniden çalışan sapan demiri gibi
Ölmemiş bir damar arıyorsun
Usta ellerinde
24 milyonun kalbinde
Ne kadar uzak yollardan gelecek buraya

Sen ki
Şimdi geleceğin kapısında
Yalnız sen varsın,
İman alevinin yandığı bir kandil olmuş
Küçücük vücudunla
Ve yetmiş altı yaşınla

Anladın artık,
Bütün ümitsizliklerin ötesinde
Kanın ve ateşin kurtuluşu var
Anladım artık,
Tek duvarını
Ancak isyanın güneşi yıkar.

NOTLAR

"Ne İçindeyim Zamanın", s. 23. *Varlık*, nu. 2, 1 Ağustos 1933, s. 22.
7. mısra: "Rüzgârdaki yaprak bile", *Varlık*.

"Sabah", s. 24. *Hayat*, nu. 65, 23 Şubat 1928, s. 258. Şiirin bu ilk şekli *Şiirler*'dekinden çok farklıdır. bk. bu kitabın "İlk Şiirler ve İlk Şekiller" bölümü s. 120.

"Yavaş Yavaş Aydınlanan", s. 25-26. "Sfenks" adıyla. *Varlık*, 22, 1 Haziran 1934, s. 24. "Sfenks'in beğenmediğin yerlerini bana işaret et ve lutfen 'ponctuation'unu da yapıp daktilo ederek gönder!" dediği bu şiiri Tecer'e ithaf etmek istediği anlaşılmaktadır. (*Tanpınar'ın Mektupları*, hzl. Zeynep Kerman, İstanbul: Dergâh, 2.b. 1992, s. 13).

Farklı mısralar şunlardır:

5. mısra: "Bir yıldız sessizliğinde" *Varlık*

7. mısra: "Ürkek, bulanık vehminde" *Varlık*

9. mısra: "Ay sükûtun bir nefeste" *Varlık*

18.mısra: "Üst üste aynı menbadan" *Varlık*

19. mısra: "Bir veda gizler her nefes" *Varlık*

30. mısra: (son dörtlük) "Durmadan değişen ejder" *Varlık*
31. mısra: "Serhaddini her imkânın" *Varlık*
32. mısra: "Aydınlık oyunum bekler." *Varlık*

"Bendedir Korkusu", s. 27. "Yılan" adıyla. *Varlık,* nu. 30, 1 Birinciteşrin 1934, s. 87. Ahmet Kutsi Tecer'e 26 Nisan 1934 tarihli mektubunda Tanpınar, "Yılan ismindeki bitmemiş şiiri de iskelet halinde yazayım" der. (*Tanpınar'ın Mektupları,* s. 12-13).

Varlık'ta ve *Tanpınar'ın Mektupları* (s. 13)nda 1. ve 2. mısralar arasında şu iki mısra yer alır.

"Siz ki aydınlığın çerçevesinde (*Mektuplar*'da "hendesesinde"
Mahpus yaşarsınız benden habersiz"

6. mısra: "Sonsuzluk ısırır geniş kavsimde" *Varlık*
Susamış bir ceylan gibi zaman!

"Şiir", s. 28. *Ağaç,* nu. 2, 21 Mart 1936, s. 11; *Oluş,* nu. 5, 5 Şubat 1939, s. 85, Baki Süha Ediboğlu, *Türk Şiirinden Örnekler 1920-1944,* Ankara: Berkalp Kt., 1944, s. 120.

Ağaç'taki neşriyle ilgili Tanpınar, Ahmet Kutsi'ye şöyle yazmıştır: "*Ağaç*"ı okuyorum; benim şiiri öyle aşağılık bir yere koymuş ki... Bir daha Necip'e yazı göndermek değil, hatta selam vermek iştihası bile kalmadı" (*Tanpınar'ın Mektupları,* s. 19).

5. mısra: "Sükûtun meyvesi, tılısım, pınar," *Ağaç, Oluş*
6. mısra: "Ve yıldız cümlesi karanlıkların;", *Ağaç, Oluş*
8. mısra: "Mevsimler içinde bitmeyen yarın" Baki Süha Ediboğlu
9. mısra: "Kanımızda sonsuz çalkanan deniz," Baki Süha Ediboğlu
10. mısra: "Gülümseyen yüzü ölümün bize," Baki Süha Ediboğlu

"Uyanma", s. 29. *Varlık,* nu. 51, 15 Ağustos 1935, s. 34. "Bu Akşam" adıyla Baki Süha Ediboğlu, *Türk Şiirinden Örnekler* 1920-1944, Ankara: Berkalp Kt., 1944, s. 120.

3. mısra: "Bu yaprak döşeli hazan bahçesi", Baki Süha Ediboğlu

"Sabaha Karşı", s. 31. "Bir Kadın Başı" adıyla *Görüş,* nu. 4, 4 Şubat 1932, s. 210.

2. mısra:"Uzanmış süzmekte beni," *Görüş*
5. mısra: "Uzayan parmaklarımda" *Görüş*
6. mısra:"Mumyalanıyor karanlık," *Görüş*
7. mısra: "Sesler gülüyor yanımda" *Görüş*
8. mısra: "Hatıralar kadar dağınık" *Görüş*

"Siyah Atlar", s. 34. "Ömrün Çenberi" adıyla *Kültür Haftası,* nu. 9, 11 Mart 1936, s. 165.

"Bir Gül Tazeliği", s. 36. "Ōmrün Sahili" adıyla *Aile*, nu. 14, Yaz 1950, s. 9.

11. mısra: "Kaç güneş fışkırdı kanlar içinde" *Aile*
14. mısra: "İmkânsız bir suda tutuşan gemi," *Aile*

"Başka Bir Yıldızda", s. 37. "Sayıklama" adıyla *Oluş,* nu. 5, 29 İkinci kânun 1939. Çok değişik olan ilk şekli için bk. "İlk Şiirler ve İlk Şekiller" bölümü, s. 126.

"Bir Gül Bu Karanlıklardan, s. 40. "Gül" adıyla Baki Sūha Ediboğlu, *Türk Şiirinden Örnekler 1920-1944*, Ankara: Berkalp Kt., 1944, s. 122.

7. mısra: "Ebediyet kadar derin", *Varlık*
8. mısra: "Bir ânın va'dini bekler", *Varlık*
"Bir anın vadiyle bekler", Baki Sūha Ediboğlu
17. mısra: "Yetmez mi bu neşe sana" Baki Süha Ediboğlu

"Gezinti", s. 41, *İstanbul,* nu. 62, 15 Haziran 1946.

2. mısra: "Çınlayan ışıkta o bahar günü" *İstanbul*

"Hatırlama", s. 42. *Oluş,* nu. 16, 16 Nisan 1939, s. 248; *Ağaç*, nu. 16, 25 Nisan 1936.

"Her Şey Yerli Yerinde", s. 44, *Çığır*, nu. 143, Birinciteşrin 1944, s. 57 "Okuyucularımız, değerli şairimiz Ahmet Hamdi Tanpınar'ın en yeni şiirini aşağıda okuyacaklardır. Her mısraında ince bir hissin gezindiği sezilen bu şiirin bazı parçalarına şair, henüz son şeklini vermiş değildir. Buna rağmen, okuyucularımıza hakiki bir şiir ziyafeti verdiğimize inanıyoruz. Çığır.", *Ülkü*, nu. 77, 1 Birinci kânun (Aralık) 1944, s. 3.

1. mısra: "Her şey yerli yerinde; havzın başında servi" *Çığır*
3. mısra: "Eşya fışkırmış gibi tılsımlı bir uykudan" *Ülkü*
4. mısra: "Sarmaşıklar ve sükût bürümüş eski evi." *Çığır*
5. mısra: "Her şey yerli yerinde; masa, sürahi, çardak." *Ülkü*
10. mısra: "Bir deniz manzarası kadar kuytu ve serin" *Çığır*
11. mısra: "Hazların dünyasına yumulmuş kirpiklerin" *Çığır*
12. mısra: "Ilık bir tebessümdür yüzünde öğle sonu." *Çığır*
18. mısra: "Azapta bir ruh gibi inliyor zaman zaman," *Çığır*

"Bütün Yaz", s. 45. İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul, 1942, s. 2145-2147; "Geçmiş Yaz" adıyla Baki Süha Ediboğlu, *Türk Şiirinden Örnekler 1920-1944*, Ankara: Berkalp Kt., 1944, s. 120.

7. mısra: "Bir saray gibiydi bize;" İnal, Baki Süha Ediboğlu Bu değişiklikle ilgili Melih Cevdet Anday'ın değerlendirmesi bulunmaktadır. "... çok sevdiğim 'Bütün Yaz' adlı şiirinin bir sözcüğünü, kitabında neden değiştirdiğini sormuştum." ....'Sanki ile gibi'yi bir arada istemedim' dedi. Ben de daha sonra gelen 'Hapsolmuş gibiydim bense' dizesindeki 'olmuş'un, 'Bir saray olmuştu bize' dizesine yeni giren 'olmuştu' ile takışacağını söylemiştim. Kim bilir, o takışmayı yadırgadı ise, belki de şiiri yeniden düzeltmeye kalkacaktı." (Abdullah Uçman-Handan İnci, "*Bir Gül Bu Karanlıklarda*" *–Tanpınar Üzerine Yazılar–*, İstanbul: Kitabevi, 2002, s. 106, Yazı *Yeditepe*'de çıkmıştır. (56, 1-15 Şubat 1962, s. 2).

"Defne Dalı", s. 46. *Oluş*, nu. 17, 23 Nisan 1939, s. 139, "Fırtına" adıyla Baki Süha Ediboğlu, *Türk Şiirinden Örnekler 1920-1944*, Ankara: Berkalp Kt., 1944, s. 119.

"Musiki", s. 47. *İstanbul*, nu. 6, Haziran 1947, s. 362.
3. mısra: "Bir melek uzandı siyah geceden" *İstanbul*
5. mısra: "Kimdir yıkananlar bu boş çeşmede" *İstanbul*
9. mısra: "Ey bitmek bilmeyen hüznü zamanın" *İstanbul*

"Güller ve Kadehler", s. 48. *Ülkü*, nu. 44, 16 Temmuz 1943, s. 3.
4. mısra: "Aynı tecrübeyi ruha tekrarlar", *Ülkü*

8. mısra: "Bir esneyişinde yorgun bedenin", *Ülkü*
10. mısra: "Yıldızların sana ördüğü masal." *Ülkü*
14. mısra: "Ömrün gecesinde bütün bülbüller" *Ülkü*

"Ayna" s. 49. Son iki dörtlük yok. Baki Süha Ediboğlu, *Türk Şiirinden Örnekler 1920-1944*, Ankara: Berkalp Kt., 1944, 121.

"Mavi, Maviydi Gökyüzü", s. 50-51. *Aile*, c. II, nu. 8, Kış 1949, s. 5.
3. mısra: "Dalgaların üzüntüsü" *Aile*
4. mısra: "Söyleyin ne garip yazdı" *Aile*
21. mısra: "Fecir gül yüzlü nefesin," *Aile*

"Karışan Saatler İçinde", s. 52. *İstanbul*, nu. 58, 15 Nisan 1946, s. 2. (Bu künye için bk. *Hece, Ahmet Hamdi Tanpınar özel sayısı*, 61, Ocak 2002, s. 159. İlyas Dirin, "Tanpınar'ın Yazılarının Bibliyografyası'na Zeyl", s. 155-165).
4. mısra: "Bakir hülyasıyla beyaz ve ürkek yarin"
6. mısra: "Hasret kanat çırpar okşayan ellerine..."
15. mısra: "Ömrüm denizinde ve kader rüzgârında"
16. mısra: "Çıplak bir ürperme olur omuzlarımda..."
16. mısradan itibaren şu mısralar bulunmaktadır.
"Ve adımlarımda birden açılan bahar
Bir beyaz uçuşta ufku dolduran kuşlar
Ey şafak neşesi ömrümüzün... bu yolu
Uzlette kıpkızıl tutuşur vuslat gülü
Çıldıran aynalar, tersine dönen zaman
Güneş vurmuş yeşim rengi bakışlarından."

"Uyku Sularında" s. 53. Tanpınar'ın bu şiir üzerindeki çalışması için bk. "VIII", s. 144.

"Bursa'da Zaman", s. 54-55. *Tasvir-i Efkâr*; nu. 4645, 8 Mart 1941; "Bursa'da Hülya Saatleri" adıyla *Ülkü*, 32, 16 Nisan 1943, s. 2; *İstanbul*, 3, 1 İkincikânun (Ocak) 1944. "Bursa'da Zaman", s. 50-51; *Yapı ve Kredi Bankası Bursa Şubesi'nin Açılış Hatırası 4 Haziran 1948*, İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları, s. 28.
2. mısra: "Mermer şadırvanda şakırdayan su" *Tasvir-i Efkâr*
4. mısra: "Kaç asır güneşle konuşmuş çınar," *YKB*

6. mısra: "Senden böyle uzak kalmanın hüznü" *Tasvir-i Efkâr*

8. mısra: "Sanki bir hatıra serinliğinden" *Tasvir-i Efkâr, Ülkü, İstanbul*

"Altı yüz çeşmenin serinliğinden" *YKB*

11. mısra: "Bir zafer çığlığı burda her isim" *YKB*

12. mısra: "Yekpare bir anda gün, saat, mevsim", *Tasvir-i Efkâr, Ülkü, İstanbul.*

14. mısra: "Bu kırık taşlarda mahfuz rüyanın" *Tasvir-i Efkâr*

16. mısra: "Çınlıyor bu geçmiş zaman vehmiyle *Tasvir-i Efkâr*

"Çınlıyor bu eski zaman vehmiyle" *Ülkü, İstanbul*

18. mısra: "Muradiye, sabrın altın meyvası" *Tasvir-i Efkâr*

21. mısra: "Şanlı menkıbesi binlerce erin" *Tasvir-i Efkâr, Ülkü, İstanbul*

22. mısra: "Sesi arşa çıkmış hengâmelerin" *Tasvir-i Efkâr*

"Sesi arşa çıkan hengâmelerin" *Ülkü, İstanbul*

25. mısra: "Her sabah onunla uyanır, güler" *Tasvir-i Efkâr, Ülkü*

27. mısra: "Serin hülyasıyla bahçelerinin" *Ülkü*

30. mısra: "Bir ledünnî bahar Bursa'da zaman" *YKB*

32. mısra: "Duyduk bir mucize gibi zamandan" *Tasvir-i Efkâr*

34. mısra: "Fetih günlerinin mucizesini" *İstanbul*

35. mısra: "Derinleşmiş buldum tebessümünle" *Tasvir-i Efkâr*

"Aydınlanır gördüm tebessümünle." *Ülkü*

38. mısra: "Bu sükûn içinde... Ve ufkumuzu" *Tasvir-i Efkâr*

39. mısra: "Baştan başa örsün bu ziya, bu renk," *Tasvir-i Efkâr*

41. mısra: "Bir bahar uykusu olur elbette" *İstanbul*

43. mısra: "Belki de rüyası eski cedlerin," *Tasvir-i Efkâr, Ülkü, İstanbul*

44. mısra: "Serin bahçesinde su seslerinin" *Tasvir-i Efkâr*

"Bir Gün İcadiye'de", s. 56, *Aile*, nu. 10, Yaz 1949, s. 7.

12. mısra: "Harap mezarlıklarda ölülerin duası" *Aile*

"Ey Kartal Bakışlı", s. 57. *İstanbul*, nu. 22, 15 İlkteşrin 1944, s. 5.

2. mısra: "Açmamış güllerin muzlim bahçesi;" *İstanbul*

"Dönüş", s. 58. "Bülbül" adıyla *Ağaç*, 6, 18 Nisan 1936; *Oluş*, nu. 9, 27

Şubat 1939, s. 138. Bu şiirde dörtlüklerin sıralanışı farklıdır. Bu kitaptaki 2. dörtlük *Oluş*'taki neşirde 4. dörtlük olmuştur (1,3,4, 2). "Dönüş", "Birdenbire" adıyla Baki Süha Ediboğlu, *Türk Şiirinden Örnekler 1920-1944,* Ankara: Berkalp, 1944, s. 121. Tanpınar, Ahmet Kutsi'ye şiiri "Bülbül" adı ve "Ahmet Kutsi'ye" ithafıyla göndermiştir. Çok uğraştığı şiirlerdendir. Tecer'e muhtemelen 1937'de yazılmış mektubunda bu şiiri "Melek" [Bu şiiri hiç yayınlamamıştır] ile birlikte gönderir: "Ben fena halde durgunluğa düştüm; yazamıyorum, mütemadiyen uğraştığım halde yine yazamıyorum. Bugünlerde iki manzume tecrübe ettim, ikisi de boşa çıktı: Birisi "Bülbül", birisi "Melek". (*Tanpınar'ın Mektupları,* hzl. Zeynep Kerman, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2., 1992, s. 38-39.) Şiir bu mektupta ve bir önceki mektuptaki şekliyle (s. 26) bir hayli farklıdır.

2. mısra: "Bir oynuyla sonbaharın" *Oluş*

"Bir oyunuyla hazanın" *Tanpınar'ın Mektupları,*

3. mısra: "Bir kuş sesi düştü berrak" *Oluş, Tanpınar'ın Mektupları*

4. mısra: "Boş aynasına zamanın" *Tanpınar'ın Mektupları*

"Boş aynasına civarın" *Oluş*

4. mısra: "Aynasına hafızanın
Ve hiç koklanmamış rüya
Gülleriyle doldu odam
Silkindi uykudan eşya
Bahara yol verdi aynam"
(*Tanpınar'ın Mektupları,* s. 26)

Kitaptaki 2. dörtlük, mektupta 3. dörtlüktür. Kelimelerde herhangi bir fark bulunmamaktadır.

Kitaptaki 3. dörtlük, mektupta 4. dörtlüktür. Kelimelerde herhangi bir fark bulunmamaktadır.

13. mısra: "Bu akşamın beyaz fecre" *Oluş, Tanpınar'ın Mektupları,* s. 38.

14. mısra: "Yolladığı kanlı haber!" *Oluş, Tanpınar'ın Mektupları,* s. 36.

"Uçurduğu kanlı haber" *Oluş, Tanpınar'ın Mektupları,* s. 38.

16. mısra: "Olsun bu davetle titrer." *Tanpınar'ın Mektupları*, s. 26.
"Bir akşamın beyaz fecri" Baki Süha Ediboğlu.
17. mısra: "Bu zalim davetle titrer." *Oluş*, *Tanpınar'ın Mektupları*, s. 38, Baki Süha Ediboğlu.

"Gül", s. 59. *Sanat ve Edebiyat*, nu. 22, 31 Mayıs 1947, s. 1.

"Deniz", s. 61. Tanpınar'ın bu şiirine çok önem verdiği ve mutlaka kitabına koymak için uğraştığı günlüklerindeki notlarından anlaşılmaktadır. Üzerinde uzun zaman oynadığı ve bu şiirinin, sanatında bir dönüm noktası olarak değerlendirdiği notlar günlüklerinde yer almaktadır. Taslaklarında bu şiir üzerindeki oynamaları şöyledir:

1. mısra: "Hatırladığım deniz gurbet gecelerinde,"
3. mısra: "Bu akşam yine geldin çöreklendin derinde"
5. mısra: "Çok güzel bir uykudan uyanmış gibi mahmur" mısraında önce "bir uykudan" yazmış, sonra onu çizerek "uykusundan" yazmış, onu da çizerek ilk şekle dönmüştür.
6. mısra: "Ve hâlâ tesirinde gördüğü son rüyanın"
9-12 mısralar yoktur. Bu üçüncü bölüm yerine aşağıdaki üç mısra:

"Kimsesiz kumsallarda aksi körfezlerde
Kendi güzelliğinle sarhoş,
Her an başka şekilde güzel, başka derin"

Defterin aynı sayfasında ikinci bir taslak bulunmaktadır:
1. mısra: "Hatırladığım deniz gurbet gecelerinde,"
7. mısra: "Düşündün, hatırladın, bakışların hülya, nur,"
12. mısra: Karanlık sularında çalkanan her gölgeden

Bu taslakta –*Şiirler*'de yer almayan– dört mısralık bir bölüm daha bulunmaktadır:

"Ne soğuk dalgaların ne köpüren isyanın,
Ne de bin sonsuz mahşer uğultusunda birden
Açılıp derinleşen korkunç uçurumların;
Sen durmadan ısıran, boğan, alıp götüren

"Raks", s. 62-63. *İstanbul*, nu. 2, 15 Birinci kânun 1943, s. 7. *Şiirler*'e birçok değişiklikle alınmıştır.

"Eşik", s. 65-71. *Aile*, nu. 6, İlkbahar 1949, s. 6-9. *Kültür Haftası* (1, İkincikânun 1936) 'ndaki ilk şekli çok farklıdır. bk "İlk Şiirler ve İlk Şekiller", s. 124.

Tanpınar, Ahmet Kutsi'ye mektubunda, bu şiiri Peyami Safa'nın kendisinde bulunan mısralarını yayımladığını yazar: "Peyami "Eşik"ten kendisinde bulunan birkaç mısraı evvela yanlış sonra da doğru neşretti. Bilmem nasıl buldun?" Bu şiirin "Güllerin kanayan bekâretinde"n mısraı şairin yayımlamadığı fakat üzerinde uzunca zaman çalıştığı "Melek" adlı şiirdeki "Mısraların beyaz bekâretinde" mısraından gelmektedir. Tanpınar yazma sıkıntılarını anlattığı bir mektubunda Ahmet Kutsi Tecer'e "Bülbül" ile birlikte "Melek"ten de memnun olmadığını ayrıntılarıyla yazmıştır. Yayımlanmamış olmakla birlikte şiirlerinin olgunlaşmasına kadar geçen safhayı açıklaması açısından önemli bulduğum bu açıklamaları alıntılıyorum.

> "Melek" manzumesi de aynı şekilde:
> Başında sarardı lambam, saatler
> Solgun bir gayretle bu definenin
> Çöreklensin diye bu altın ejder.
> Ümitsiz yalnızlığında gecenin
> Mısraların beyaz bekâretinde
> İstiyordum kendi kanım dolaşsın
> (Boğulmuş akisler gibi derinde)!
> Her çığlık asırdan asra ulaşsın...

Bittabi birinci kıt'ayı başka türlü düşünmek de mümkün ve belki daha iyi olur:

> Ve lambam, başında, bir altın ejder
> Solgun bir gayretle bu definenin,
> Gömüldük bağrına ıssız gecenin,
> Bir billur çağlayan oldu saatler.

Fakat birinci mısraın evvela lüzumsuz bir atıf işareti ile başlaması, sonra (başında) kelimesinin, defineden çok uzakta olması kıt'ayı mefluç halde bırakıyor. Son mısraı:

Bir altın pırıltı oldu saatler

şeklinde yapmak da mümkündür, bu takdirde (ejder)e başka sıfat bulmak veyahut lambanın mystère'ini sadece kendisine emanet edip oraya saatlere kafiye olacak başka iki kelime aramak lazım geliyor.

İkinci kıt'a dolmadır. Ne sen, ne ben, ne dostlar yutar. Yalnız birinci mısraı seviyorum. Beyaz bir şey...

Mısraların beyaz bekâretinde

Fakat şöyle de olabilir:
Mısraların ürkek bekâretinde (karanlığında)
Yine birinci kıt'ayı şu tarzda değiştirmek istedim:
Çöreklensin
Külçelensin diye bu altın ejder
Gecenin kanıyan yalnızlığında
Başında sarardı lambam, saatler

Fakat ne çare ki (yalnızlığında) nın kafiyesi yok. Bir (yığında) kelimesi var. O da benim işime gelmiyor. Üçüncü kıt'a:

Diyordum bu siyah kısır düşünce
Biraz sonra kızıl bir gül olmalı
Yılan başlı fecir camda gülünce
Onu aydınlıkla kardeş bulmalı

Diyordum ölümün eşiklerinden
Bu selam uçmalı en sevgili (ye)

4 Diyordum şüphesiz korkunç bir yıldız
Korkunç bir melek var şüphesiz zâlim
İradesi...

Görüyorsun, tam bir çıkmaz içindeyim. Ne halt edeceğimi bilmiyorum. Yoksa hepsini bırakıp şunu mu medhedeyim:

Kari ona sen acı
Kutsi bana sen acı! " (*Tanpınar'ın Mektupları*, 2.b., s. 26-28)

"Zaman Kırıntıları", s. 73-80. *Aile*, c. IV., nu. 13, İlkbahar 1950, s. 6-10.

"Avare İlhamlar", s. 81-82. *Şadırvan*, nu. 35, 25 Kasım 1949, s. 7

"Üst Üste", s. 83. *Yeditepe*, nu. 4, 1 Eylül 1951, s. 2

"Son Yağma", s. 84. *Millî Mecmua*, c.13, nu. 1-146, 15 Nisan 1952, s. 7.

"Başımızın Üstünde Bir Bulutun", s. 85. *Ufuklar*, nu. 7, Ağustos 1952, s. 198.

"Altın Güzeldir", s. 86. *Küçük Dergi*, nu. 6, Ekim 1952, s. 4.

"Kış Bahçesi", s. 87. *Yeditepe*, II, nu. 29, 1-30 Eylül 1950, s. 4. Bu şiirin farklı bir müsveddesi "Yayımlanmamış Şiirler" bölümündedir bk. s. 157.

"Boğaz'da Gece", s. 88. *Yeditepe*, yıl 11, nu. 26, 1-30 Haziran 1960, s. 5.

8. mısra: "Bu eski Burgonya şarabı sert", *Tanpınar'ın Mektupları*, s. 162.

"İnsanlar Arasında", s. 89-99. *İstanbul*, nu. 10, Ağustos 1954, s. 10-13.

"Şehriyar", s. 99-100, *Şebab*, nu. 15, 5 Teşrin-i sani 1336/1920, s. 369-370. "Tanpınar'dan Bir İlk Dönem Şiiri Daha", *Dergâh*, nu. 228, Şubat 2009, s. 10-11.

Rıfkı Melûl Meriç'in şiiri:

GİDEN İLAHEMİZ İÇİN...

–Sevgili kardeşim Ahmet Hamdi'ye–

1

Ona, hâlık gibi, âşıkız biz de...
Onun hicranı var kalplerimizde!..
...Her günümüz, ayrı bir günümüzden!..

Yoktur bir başka yüz, bu ince yüzden:
Ne saz renkli Rus rakkaselerinde;
Hatta, ne süslü Çin kâselerinde!..

2

Bir eda vardı ki, o sözlerinde:
Kaç genç, ona taptık ilahe diye...

Her gün tapınırken o inceliğe:
Demek, ona artık yabancıyız biz...
Yoktur ne ismimiz; ne hayalimiz:
Ne dudaklarında, ne gözlerinde!..

3

Kaç genç vardı ki, yar olmak isteyen:
Biri kısmı, uğrunda intihar etti;
Bir kısmı, uzleti ihtiyar etti!..

Her sevende, acı bir yâdigâr var...
Sevenler içinde ne bahtiyar var;
Hatta, ne bahtiyar olmak isteyen!..

4

Hitap:
– Söyleyiniz artık, muradınız ne?..
Sönsün hayatımız, ah isterseniz;
Sönsün emrinizle "Sönsün!.." derseniz...

Dilerim ki: Sen de bu acıyı duy;
Sen de, bir gün aşkın kanununa uy;
O gün anla, bizim azabımız, ne!

Birinci bahar ayı 1298 [1881-83 yıllarına tekabül eden bu tarih yanlış olmalıdır. İ.E.]

"Musul Akşamları", s. 105-106. *Altıncı Kitap*, 1336/1920, Yeni Edebiyat Neşriyatı, s. 28-29, 120.

"Sonbahar-Antalya'nın Denizine", s. 107, *Dergâh*, nu. 1, 15 Nisan 1337/ 1921, s. 8.

"Madalyon", s. 108. *Dergâh*, nu. 8, 5 Ağustos 1337/1921, s. 121.

"Hicret", s. 109. *Dergâh*, nu. 13, 20 Teşrin-i evvel 1337/Ekim 1921, s. 16.

"Annem İçin", s. 110. *Dergâh*, nu.14, 5 Teşrin-i sani 1337/Kasım 1921, s. 30.

"Isfahan", s. 111. *Dergâh*, nu. 19, 20 Kânun-ı sâni 1338/Ocak 1922, s. 108.

"Kerem'e", s. 112. *Dergâh*, nu. 21, 20 Şubat 1338/1922, s. 142.

"Odalarda Akşam", s. 113. *Dergâh,* nu. 26, 5 Mayıs 1338/1922, s. 25.
"Beyaz Taş", s. 114. *Dergâh,* nu. 28, 5 Haziran 1338/1922, s. 57.
"Kalbim", s. 115. *Dergâh,* nu. 30, 5 Temmuz 1338/1922, s. 87.
"Bir Yolcuya", s. 116. *Dergâh,* nu. 41, 20 Kânun-ı Evvel 1338/Aralık 1922, s. 71. 4. mısradaki "yaşlı" kelimesi önceki baskılarda "yaslı"dır. 14. mısra "Kalbinde duyarsın yolcu, hafızanda her gece" şeklindedir. Bir hece fazla olduğundan "duyarsın" kelimesinin bir tertip hatası olduğu anlaşılmaktadır.
"Senenin Son Gecesi", s. 117, *Dergâh,* nu. 42, 5 Kânun-ı sani 1339/Ocak 1923, s. 87.
"Sonbahar", s. 118. *Anadolu Mecmuası,* nu. 42, 1340/1924, s. 73. Şiir *Muallimler Birliği* (1, Erzurum, 15 Mart 1340/1924, s. 7) dergisinde de yayımlanmıştır.
Son dörtlüğün ilk mısraı: "El ele sessizce mevsimle keder" *Muallim Birliği.*
"Ölü", s. 119. *Millî Mecmua,* c.VI, nu. 65, Temmuz 1926, s. 1057.
"Leylâ", s. 120. *Millî Mecmua,* c.VII, nu. 79, 14 Şubat 1927, s. 1278.
"Aynalar", s. 121-122, *Hayat,* nu. 41, 8 Eylül 1927, s. 299.
"Sen ve Ben", s. 123. *Hayat,* nu. 47, 20 Teşrin-i evvel 1927, s. 413.
"Yaralı", s. 124. *Hayat,* nu. 55, Kânun-ı evvel 1927, s. 57.
"Yolculuk", s. 125. *Hayat,* nu. 58, 5 Kânun-ı sâni 1928, s. 8.
"Sabah", s. 126-127. *Hayat,* nu. 65, 23 Şubat 1928, s. 18. Şiirin son şekli için bk. bu kitabın 20. sayfası.
"Günlerimiz", s. 128, *Hayat,* nu. 89, 9 Ağustos 1928, s. 210.
"Hep Aynı Gül", s. 129. *Görüş,* nu. 4, 4 Şubat 1932, s. 211.
"Eşik", s. 130. *Kültür Haftası,* nu. 1, 2 İkinci kânun 1936, s. 5; nu. 2, 22 İkincikanun 1936, s. 28.
"Yarasa", s. 131. *Yeni Türk,* nu. 5, Şubat 1933, s. 396.
"Sayıklama", s. 132. *Oluş,* nu. 5, 29 İkinci kânun/Ocak 1939, s. 69. Şiir, *Şiirler* kitabına "Başka Bir Yıldızda" adıyla ve birçok değişiklikle alınmıştır.
"Yağmur", s. 133. *Ülkü,* nu. 32, 16 II. Kânun/Ocak 1943, s. 6. *Tanpınar'ın Mektupları,* 2.b., s. 41. Ahmet Kutsi'ye mektubunda Tanpınar, "Nasıl olmuş mu? Olmadı, olmuyor. İstersen neşret. (Fakat bence birinci kıt'ayı değiştirmek lâzım.) Neşredersen 'Bir ruh gülümsüyor gibi derinden/Mehtabın ördüğü saatler

nerde" yi başa al." demişse de Tecer'in bu değişmeyi yapmadığı ve şiiri olduğu gibi yayımladığı anlaşılmaktadır.

"Raks", s. 134. *İstanbul*, nu. 2, 15 Birinci kânun 1943, s. 7. *Şiirler*'e birçok değişiklikle alınmıştır. Bk. s. 58.

"Sis", s. 140. Bu şiirin başka müsveddeleriyle de karşılaştırıldığı bir inceleme için bk. İnci Enginün, "Tanpınar'ın Şiir Çalışması", *Doğumunun 100. Yılında Ahmet Hamdi Tanpınar*, hzl. Sema Uğurcan, İstanbul: Kitabevi, 2003, s. 47-56. Bu incelemede Tanpınar'ın Paris izlenimlerini taşıyan bir başka şiir taslağı da yer almaktadır (s. 54).

"XII" s. 154. Tanpınar, Bedrettin Tuncel'e yazdığı 2 Temmuz 1960 tarihli mektubunda "Bu acayip şiir bizim Mortefontaine gezintimizdendir. O peysaja dönmeden evvel iki gün üst üste gitmiştim. Sadece sakla" cümleleriyle ve bir iki değişiklikle yer almıştır. *Bedrettin Tuncel'e Mektuplar*, hzl. Alpay Kabacalı, İstanbul: YKY, 1995, s. 70.

2. mısra: Ermenonville ormanında

3. mısra: "Dolaştığımız güne".

5 ve 10 mısra: "Senlis, Mortfontaine".

14. mısra: Suyu çekilmiş Tev [Thève] çayında

"XVIII" s. 162. Bu şiir Tanpınar'ın Tecer'e gönderdiği (1942) mektubunda yer almaktadır. Tanpınar "Yağmur"la birlikte gönderdiği bu şiiri "Altı mısralık bir şey daha var.(...) bunlara şiir denir mi? Hâşâ" diye niteler. (*Mektuplar*, hzl. Zeynep Kerman, İstanbul: Dergâh, 1992, s. 41.) Tanpınar'ın eski şiir denemelerini de atmayarak sakladığı ve onları geliştirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.

"Gelecek", s. 166. Ayrıca bk. İnci Enginün-Zeynep Kerman, *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Başbaşa*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2007, s. 191-192. Tanpınar'ın günlüklerinde şiirin ikinci bir başlangıcı bulunmaktadır.

1-5 mısralar:

"Geleceğin kapısında şimdi yalnız sen varsın,
Işıklarıyla çelenkli
Doğmasını hazırladığın güneşin
Ve kucağında

Adını anarak can veren gençler
İhtiyar vücudunla çırpınıyorsun"

Güzin Dino, hatıralarında bu metinle ilgili olarak Tanpınar'ın 27 Mayıs ihtilâlini Paris'te öğrendiğini, kendisini aradığını, endişeli olduğunu ve bir de şiir yazarak Paris'ten ayrıldığını yazmıştır: "Ahmet Hamdi Tanpınar telefon ediyor.

– Ne oluyor Güzin? Haberin var mı? Ben sadece *France-Soir*'ı gördüm.

– Menderes hükümeti alaşağı edilmiş.

– Aman, diyor Hamdi, devlete zeval gelmesin:

– Daha ne zeval gelecek Hamdi Bey? Olan olmuş, belki her şey düzelir artık...

– Aman, diyor yine Hamdi, biraz titrek bir sesle, devlete zeval gelmesin!

Devlete, kapıkulu bağlılığını Hamdi'ninki, ama yüreği kafası gibi işlemiyor. 27 Mayıs kurbanı genç için, bir çeşit mersiye yazıyor. Nefis, uzun bir şiir, ama yayınlamak yürekliliğini gösteremiyor. Güzin elinden kapmak istiyor, hemen cebine sokuyor Hamdi ve de Orly'de bu şiiri okuduktan sonra uçağa binip, dönüyor İstanbul'a. Gidiş o gidiş... 'Lale Devri'nin hayalleriyle, Lüksemburg Parkı'nın lalelerine acıyan, 'Bunlar da burada, gurbette zavallılar!' deyip, kendi gurbetinin tadını yaşayan Ahmet Hamdi Tanpınar..." (*Gel Zaman Git Zaman*, İstanbul: Can Yayınları, 2 b. 1991, s. 194-195)

ŞİİRLERİN ALFABETİK LİSTESİ

AHMET HAMDİ TANPINAR
BÜTÜN ESERLERİ

Çok cepheli bir şahsiyeti ve zengin bir kültürü olan Ahmet Hamdi Tanpınar'ı (1962-1901) bugünün okuyucuları genellikle romanları, hikâyeleri, denemeleri, mektupları ve edebiyat tarihiyle tanırlar. Hâlbuki Tanpınar, her şeyden önce bir şairdir ve bütün hayatını verdiği şiir, onun öteki eserlerini de kaplar ve onlara sanatlı bir parıltı, hayallerle dolu derin çağrışımlar kazandırır.
Yayınevimiz Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Bütün Eserleri"ni bir dizi hâlinde yayımlarken, yazarın bütün şiirlerini de bir araya getirmiştir.

dergahyay www.dergahyayinlari.com

t12

DERGÂH